

LAIKMETS

Dzelzs krusts latviešu leģionāriem

J A U N A T N I E M A L D U C E L O S

Šais dienās, kad tūkstoši latviešu jauniešu ierodas reģistrācijas vietās, lai, darot savu pienākumu pret tēvzemi, tvertu ieročus jeb stātos kādā citā kaņam vajadzīgā darbā, skats nevilus aizslīd uz tiem jaunajiem cilvēkiem, kas izvairās piedalīties kopējā lietā. Liekas, it kā viņi nemaz nedzīvotu vienā zemē ar mums, it kā viņi neestu to pašu maizi, ko ēdam mēs un ko sūrā darbā sagādā latviešu zemnieks, liekas, it kā viņi nebūtu daļa no mūsu tautas, bet piederētu pie savas īpašas kopas un varētu arī nebēdāt par to, kas notiek ārpus šīs grupas šaurā loka. Bet šie nomalūs stāvošie jaunieši tomēr ir daļa no mūsu tautas, vai nu viņi to grib atzīt vai ne, un tāpēc arī latviešu tautai nav un nevar būt vienaldzīgi, ko šie jaunieši domā un kā viņi izturas.

Šie jaunieši, kurus viņu vilcināšanas dēļ tauta nosaukusi par nomajniekiem, skaita ziņā ir nedaudz, un mēs varētu par viņiem nemaz nerunāt, ja pašreizējā brīdī mums nebūtu svarīgs katrs cilvēks un ja mēs nebūtu pārliecināti, ka nevis pēc savas dabas vai iedzimtības viņi ir nederīgi ražīgam darbam, bet ka tikai agrāko gadu kļūdainā audzināšanas sistēma novirzījusi viņus no istā ceļa. Mēs esam pārliecināti, ka šie jaunieši, kas tagad nopūjas, meklējot dažādus paņēmienus, kā noslaistīties un izvairīties no darba, īstenībā ir, vai vismaz varētu būt, tikpat labi darbinieki un kaņavīri kā viņu biedri, kas jau kopš mēnešiem atrodas cīnītāju rindās vai patlaban uzvelk kaņavīra tērpu.

Mēs negribam vainot vienīgi šos jauniešus pašus, vainīga ir bijusi visa sistēma, kādā mēs agrāk dzīvojam. Kamēr Vācijā, Itālijā un dažās citās Eiropas valstīs, kaņau bija atkratījušies no parlamentārisma un plūtokratisma varžām, jaunatnei bija pavērts ceļš savās organizācijās, savu pašbiedru vadītiem sagatavoties nākošās dzīves atbildības pilniem uzdevumiem, Latvijā jaunatne bija stāta tās pašas ziņā. Arī pastāvošās jaunatnes organizācijas jaunatni nevis vienoja bet gan skaldīja, konkurējot savā starpā. Šim jaunatnes organizācijām trūka paša galvenā — trūka idejas, kas spētu jaunatni aizraut un sajusmināt. Neredzot labus piemērus valstīs un sabiedriskajā dzīvē, kur uz priekšu tikšanai bija vajadzīgas nevis spējas, bet pāzišanās, agrāk pastāvošās jaunatnes organizācijas sabruka pašas sevi un to darbība izpaudās galvenā kārtā tikai statūtos paredzēto punktu pildīšanā. Bija miesa, bet nebija gara.

Agrāk valdošā politika audzināja jauniešus ne par vīriem un cīnītājiem, bet par nereāliem sapņotājiem. Ja latviešu jaunatnes lielākā daļa tomēr ir izaugusi par drosmīgiem vīriem, kas vajadzības brīdī zina tvert ieročus un iet cīņā, tad tas ir nevis audzināšanas un organizāciju nopelns, bet gan mūsu senču cīnītāju asinis neļāva mūsu jauniešiem novirzīties no istā ceļa.

Šie jaunieši, kurus vēl spēcīgi runāja senču asinis, bija tie, kas 1941. gada rudenī pirmie tvēra pēc ieročiem, negaidot ne aicinājumu, ne samaksas solījumu. Jaunieši būdami, viņi pierādīja, ka ir īsti vīri, kas zina savu vietu un savu pienākumu. Pašreizējā brīdī, kad šo pirmo jauniešu kaņavīru drosme latviešu tautai devusi lielāko atzinības balvu — latviešu legionu, kad

tūkstoši jaunu cīnītāju stājas kaņavīru rindās, dažos vārdos nākas pieminēt arī tos, kas pat tagad vēl nevar vai negrib saskatīt savu pienākumu. Ne tik daudz viņi paši kā atsevišķi cilvēki, bet gan viņu nostāja un viņu paustais uzskats par atturēšanos piedalīties kopējā lietā ir kaitīgs. Latviešu tautai jāzina, ka tikai gaužam sīka mūsu jaunatnes daļiņa nomaldījusi no istā ceļa. Mūsu pienākums ir palīdzēt šiem jauniešiem atkal atgriezties pārējās jaunatnes lielajā pulkā.

Lai viņi zina, ka, neko nedarot, nekas nav panākams, nekas nav sasniedzams. Lai viņi arī zina, ka, tagad nomalūs paliekot, viņi paliks nomajnieki uz visiem laikiem. Viņu biedri, kas tagad leģiona rindās dosies uz kaujas lauku, pēc uzvaras atgriežoties būs tie, kas visu noteiks un vadīs. Arī tagad, līdz ar pirmo dienu, kad latviešu jaunieši uzvilks leģionāru tērpu, viņi būs savas tautas gods un lepnums. Ja **H**-ierocū vienības vācu tautā tiek sauktas par izlases vienībām, tad jo vairāk tās būs tādas latviešiem, jo latviešu tautai leģions reizē nozīmē pirmās nacionālās kaņavīru vienības. No šā brīža sākot, latviešu leģions būs tas, pie kā kavēsies tautas domas. Lepnas būs mātes, un smaidošām acīm staigās meitenes, kuņu dēli, brāļi un līgavaiņi nesīs goda pilno vārdu — leģionārs.

Veselības pārbaudes komisijās, kur pārbauda totālā kaņau mobilizācijai pakļautos jauniešus, tiem uzdod trīs jautājumus, dodot

iespēju brīvi izvēlēties stāties leģionā, vai vācu bruņoto spēku izpalīgu rindās, vai arī palikt darbā kādā citā nozarē. Izvēle ir pilnīgi brīva, jo uzvarai vienādi nepieciešami ir kaņavīri un strādnieki. Bet mēs, latvieši, kas vienmēr esam bijuši lepna cīnītāju tauta, sagaidām un ceram, ka visi jaunieši kā viens vīrs stāties leģiona rindās. Latviešu leģions ir izlases vienība. Tikai paši labākie tiks tanī uzņemti, tāpēc ikviens latviešu jaunekļa pienākums ir censties iekļūt šai izredzēto pulkā. Un tikai tie, kas neveselības vai citu iemeslu dēļ paliek ārpus leģiona, lai dodas darbā. Ikviens latviešu jaunekļa vēlēšanās lai būtu — kļūt par kaņavīru, jo kaņavīrs ir tas, kas uzcel valsti, un kaņavīrs ir tas, kas to sarga.

Šerla uzņ.

bineta zinātnieki, bet gan kaņavīri, kaņavīri un kaņavīri. Mūsu studenti nezaudēs, bet gan leģūs savu cīņu, ja universitātes klausītavas tagad apmainīs ar kaujas mācību laukumu. To mēs nedrīkstam aizmirst, ka, šo kaņu zaudējot, mēs zaudēsim arī augstskolas, teātrus un operas, zaudēsim kultūru, zaudēsim visu — mantu un dzīvību. Tieši tāpēc, lai studenti varētu atgriezties savās klausītavās, lai strādnieks varētu palikt savā darba vietā un zemnieks savā sētā, mums visiem tagad jāiet cīnītāju rindās. Mūsu jaunatnei ir jārada priekšzīme. Arī tiem jauniešiem, kas līdz šim staigājuši maldu ceļus, jāatver acis, lai tie kļūtu par vīriem. Lai runā nevis vārdi, bet darbi! Nākotne piederēs tiem, kas par to tagad ies cīņā. Šodien, rīt un vienmēr lepnākie vīri mūsu tautas acīs būs tie, kas ar goda pilnu apziņu varēs sacīt — es esmu latviešu leģionārs.

Aloīzs Kliāns.

Visas zemēs sakāties sagatavošanas totālajam kaņam. Gan aktīvo cīnītāju, gan darba darītāju rindās stājušies daudzi miljoni. Franču jaunieši, kas brīvprātīgi pieteikušies vācu armijas izpalīgu dienestā, jau ietērpti jaunajās uniformās un saņem komandējuma pavēli uz jauno dienesta vietu.

Nekad

Nekad šie kulturālās Eiropas bērni neaizmirsīs saulainos rīkus, ko viņi pavadija rūpīgā gādātā priekšzīmīgi iekārtotos bērnudārkos. Bērniņu gūtie iespaidi ir drošs pamats visai viņu nākamai dzīvei.

Nekad šie brašie jaunās Eiropas zēni, kas jau no mazatnes disciplinēti priekšzīmīgu audzinātāju vadībā, neapstāties nekādu dzīves grūtību priekšā, jo viņi ir audzināti pēc principa, ka pavērs var tikai tas, kurš pats prot paklausīt.

Nekad iznīcības un tukšības vara nav tik spilgti parādījusi savu atbaidīgo seju kā boļševismā. Tā ir zvēriskā rīcība izpaūžas vienādi. To zina visi, kam bija lemts izjust boļševisma varas ledaino nežēlību — slepkavošanu čekas moku pagrabi un izsūtīšanas nāves dvašu. Baigi varēnā deka boļševisma 25 gadu pastāvēšanas laikā pēc nežēlīgajām, nežēlībām izdzēsusi miljoniem cilvēku dzīvību paša boļševisma "radīzē" un viena gada laikā 1940. gada tūkstošiem ārpus Padomju Savienības robežām — Baltijas valstīs, Lietuvā, Polijā, Spānijā. Šī baismīgā varas vara pazīst tikai vienu — boļševismā, visā daļā iznīcinājuma, kas guvusi iznīcināt latviešu, igauņu, leišu, poļu un ukraiņu iedzīvotājus un jūdzami sovas varas pēdējās stundas, boļševiki nezvēriski izrēķinājās ar saviem upuriem — vārgiem, pretošiem nespējīgiem, nelaimīgiem ļaudīm. Viņi nežēloja ne sirmgalvjus, ne ziedņus.

Nekad šie bada izmocītie bērni, kāda padomju „paradīzes” bērnudārza ienīnīnieki, nepiedos savam „tēvam un skolotājam Josifam Stalīnam”, kas viņiem sagādājis šo moku pilno dzīvi siltās gaisīs un laimīgās bērnības vietā.

Nekad no šiem savā valā augošiem boļševiku palīgiem, kas jau agrā bērnībā iecēruši degvīnu un citus nelikumus, neizveidosies nekas cits kā tikai zemcilvēki.

Zem mūsu atbrīvotāju — drosmīgo vācu karavīru spriediena boļševikiem atstājot Vidzemi, tur kāds vietēis atrada mazu bērnu dzīvu pienaglotu pie galda. Attēls — aina Lemnērgas mežā, kur nelaimīgās mātes, sievietes un masas meklē savus mēģinājumus derīgos starp boļševisma terora upuriem. Līdzīga aina ir skatāma arī Irīgā.

Nekad kultūras nāciju cilvēks neaizmirsīs šo boļševismā asins terora un brutālā barbarisma sadistisko spīdzināšanu moku upuru.

Foto Laikmeta arch.

VAIROJAS LEĢIONĀRI

No agra rīta cits pēc cita pajūgi dodas uz tuvejo staciju. Pavasara saule kausē pēdējo sniegu. Strauti vilnodami applūšina ielejas. Kāds pajūgs lēni virzās pāri tiltam. „Kā domā, tēvs, vai iztiksi bez darba spēka,” iejautājas dēls, „kad aiziešu dienestā?” — „Jāiztiek,” atbild tēvs. — „Tev nebūs viegli.” — „Neko darīt — karš prasa visus mūsu spēkus. Kaut tik teiz satriektu boļševikus!” nobeidz tēvs un paskubina zirgu rikšot uz priekšu. Lidz mērķim nav arī vairs tālu.

Stacijas laukumā redz daudz ratu. Sabraukušie stāv pulciņos — vecie sarunājas savā starpā, jaunie sazinās ar saviem biedriem. Viņi interesējas par latviešu leģionu. Ieraugot kārtības sargus, tie apjautājas par noteikumiem, kas attiecas uz iestāšanos leģionā. Turpat ierodas kāds latviešu brīvprātīgais leģionārs, ko apstāj no visām pusēm un apbeŗ ar jautājumiem. Tas cenšas jaunajiem paskaidrot leģiona nozīmi un aicina pievienoties latviešu karavīriem: „Mums jāaizsarga sava tēvzeme, mums jācinās pret boļševismu, tas ir mūsu pienākums,” stingri nosaka leģionārs.

Ap pulksten astoņiem sanāk komisijas locēķji un sākas registrācija. Tanī piedalās arī apkārtejo pagastu vecākie, kas informē par katra darba dienestā iesaucamā ģimenes apstākļiem, darba vietu, zemes platību u. t. t. Daži no jaunajiem tiek atleisti mājās, jo viņu rokas tur nepieciešamas.

No tiem, kas atzīti par veselīgiem un derīgiem kara dienestam, visi pieteicas leģionā. Diemžēl, dažus no viņiem, kas neatbilst noteikumiem — noraida.

Ievadot registrāciju, komisijas vadītājs svinīgi paziņo, ka, „atzīstot latviešu brīvprātīgo kārtības sargu varonīgo stāju, kas parādīta jau fronte, Lielācīcijas Vadonis devis savu piekrišanu latviešu //brīvprātīgo leģionu dibināšanai.” Tālāk viņš paskaidro, ka „latviešu //leģions ir slēgta kaujas vienība //ieroču vienību rāmjos, kurā vienības vada latviešu virsnieki.”

Jau satumst, kad beidzas šisdienas registrācija. Cits pēc cita pajūgi izklist, un laukums nogrimst tumšā un klusumā.

Kāds pajūgs lēni iebruc sētā. Saimnieks iesoļo istabā, un viņam seko dēls, kas atgriežas mājās jau kā leģionārs. Vs.

Leģionārs sarunā ar jaunekļiem, kas izteikuši vēlēšanos iestāties leģionā, dod paskaidrojumus.

Jaunais leģionārs.

Pulciņš jauno jaužu, kas brīvprātīgi pieteikušies latviešu leģionā.

Svarīgākā ieroču šķira

Vīsus šā kara cīņas laukos vācu armijas kājnieki plūkuši skaistākos laurus savām vienībām. Vai tas bija Polijas līdzenumos, Norvēģijas aizās, Francijas klajumos, Balkānu kalnu pārejās, vai arī tagad plašajos austrumu kaļalaukos, svelmainā karstuma vai ledainā aukstumā, aizvien kājnieki vis tuvāk saskārušies ar ienaidnieku, aizvien no jauna tie izšķiruši cīņas iznākumu.

Laiks kājnieku vienību raksturu mainījis pašos pamatos. Ja kādreiz agrāk šautene bija gandrīz vienīgais ierocis un tādējādi arī kājnieku funkcijas bija visai ierobežotas, tad šodien kājnieku vienības daudzpusībā pārspēj visas ieroču šķiras. Šodien kājnieku ieroči nav tikai rokas granātas, mašīnpistoles, tanku tuvciņas ieroči, vieglās un smagās patšautenes, vieglie un smagie granātmētēji. Kājnieki apkalpo arī vieglos un smagos kājnieku lielgabalus, lielu daļu prettanku lielgabalu un sekmīgos zenītlīdzekļus uz pašbraucēju platformām. Kājnieku pionieri izceļ mīnas, būvē un spridzina bunkurus un pārceļ savus biedrus ar plostiem pāri upēm. Kājniekus mēs redzam uz velospeda ritenbraucēju vienībās, zirgam mugurā jātnieku karavānās un vajūgu vienībās, kājnieku lielgabalu apkalpē un tāpat vagonaieku rindās. Mēs redzam kājniekus kā ziņotājus uz motocikliem sastopam tos pilnīgi modernizēto izlūko vienību vai strēlnieku bataljonu vieglajos vai smagajos automobiļos.

Priekš dažiem mēnešiem Vadoņa savus kājniekus nosauca par grenadieriem. Šā nosaukuma piešķiršana, kas patiesībā nav jauns, ir varoņīgs kājnieku godinājums. Raugoties atpakaļ vēsturē, mēs nevaram Frīdrihu Lielo nemaz citādi iedomāties, kā savu grenadieru vidū. Kopā ar tiem viņš izkalis jaunajai Prūsijai ieroču slavu, un gluži tāpat arī šodien vācu grenadieru izcina uzvaras ar savu varonību un drošsirdību.

Ieroču un transporta līdzekļu dažādība nosaka arī kājnieku vispusīgās apmācības un izcilās spējas. Kājniekam jāprot ne tikai tehniski pareizi lietot savus ieročus un cīņas palīgīdzekļus, bet tam jābūt cīņtījam šā vārda īstākajā nozīmē. Tādējādi varam saprotams, ka zem kājnieku vienību karoga pulcējas vismaģiskākie.

Par spīti visiem tehnikas jauninājumiem, par spīti ātrajiem sakariem un tankiem — kājnieku soļošana aizvien vēl nosaka kaujas tempu. Kaļaspēka noietie atļāumi ir faktors, kas izšķir uzvaru. Tāču kājnieks nesot soļot zem ieroču un saigu nastas — tā somas un smagie ieroči, municija un piederumi sen nosūti, lai karavīrs varētu brīvi soļot un apzināties savas kaujas spējas.

Mūsu dienās gājieni no kājnieka prasā ļoti daudz, bet nekad tas neizsmel visus viņa spēkus. Aizvien vēl jāpaliek spēka rezervām, lai karavīrs kuru katru brīdi spētu doties cīņā. Arī pārgājienos pirms kaujas ikviens kājnieks izjūt pacīlātību, kad viņš īstajā brīdī spēj doties palīgā cīņtājiem, lai, apejot ienaidnieku, noslēgtu aplokuma loku, vai arī pretieka uzbrukuma gadījumā izlauztos cauri ienaidnieku rindām.

Lielus pārgājienu, dodoties uzbrukumā pēc izlaušanās caur kādu pozīciju, kājnieki izdara ar lielu sajūsmu, kas ikvienam, liekas, piešķir pārcilvēcisku spēkus. Pat tad, kad bargā ziemas salā apstājas motora, kad mūklāmos ceļos pārguris zirgs atsakās soļot tālāk, pat tad kājnieks dodas pretim uzvarai. Un šā iemesla dēļ kājnieki ne par velti lepojas ar savu „soļošanu”.

Nevienas citas ieroču šķiras atsevišķais karavīrs nav tik patstāvīgs, tā cīņas gars un spēja izšķirties nav tik nozīmīgi, kā tas ir kājnieku vienībās. Zemūdenē, bumbvedējā un tāpat tanka vienmēr vienīgais noteicējs ir ikreizējais vadītājs. Visi pārējie komandas locekļi veic vienīgi savas funkcijas. Kājnieku vienībās gan arī vienības vadītājs dod pavēli uzbrukumam, bet katrs atsevišķais karavīrs to izpilda patstāvīgi. Tas pārskrīen no viena aizsega uz otru, piemērojas apkrīnei, atklāj vāgni pret ienaidnieku. Viņa cīņas griba izšķir uzbrukumam. Un bieži vien kājniekam, metoties tuvciņā vai pārejot pretuzbrukumā, jāriņķojas gluži patstāvīgi. Kājnieku cīņa tādējādi ir tas cīņas veids, kas visvairāk atbilst karavīra būtībai. Karš cērt daudz rētu, nes postu un nāvi, bet tomēr dod arī kādu skaistu dāvanu cilvēcei — biedriskumu. Apziņa, ka uz biedru vai nešaubīgi palauties, ka tas briesmu brīdī stiegsies palīgā, ir vērtīgākais ieguvums — ko karavīrs pēc kara pārnes mājās.

Aizvien no jauna Vadoņa savās runās piemin šo biedriskumu, ko tas pats pieredzējis pirmajā pasaules karā kā vienkāršs kājnieks, bez slavena vārda. No šīs pieredzes izaugusi Vadoņa nesatricināmā ticība un drošme — ar karavīru kopību, ko cieši vieno biedriskuma saites — doties pret ienaidnieku pulku un uzvarēt.

Grenadieris tanku uz sardzībā pienākuši pa visam tuvu ienaidniekam. Drosmīgā uzbrukumā ieņem ciemu

Nedz svelme, nedz slāpes nekavē pelēko kolonnu pārgājienus. Kājnieki nemitīgi soļo pretim jaunām cīņām un jaunām uzvarām, zinādami tikai vienu mērķi: Uz priekšu!

„Lalkmeta” arh. uzp.

RELIGIJU TEĀTRIS AMERIKĀ

Isi priekš bolševiku ienākšanas mūsu zemē viens no latviešu dienas laikrakstiem publicēja rakstnieka Viļa Veldres rakstu seriju par Ameriku. Rakstnieks bija pavisam īsu laiku uzturējies slavenajā „visu iespēju zemē” un tāpēc nemaz necentās sniegt sīku un pilnīgu Savienoto valstu aprakstu. Savas rakstu serijs ievadā viņš pasvītroja, ka tās ir tikai vienkārša latviešu vērotāja piezīmes par lietām un notikumiem, kas savas īpatnības vai neparastības dēļ viņam visvairāk iespiedušās atmiņā. Vilis Veldre vienkāršā un ikvienam saprotamā valodā stāstīja par to, ko īsajā laikā bija paguvjis novērot. Daudzi laikraksta lasītāji toreiz domāja, ka Vilis Veldre savā dzejnieka skatījumā pārāk asi izsmej un nosoda Amerikas tikumus, paražas un kultūru. Toreiz mēs bijām parādūši Ameriku vēl skatīt tikai tādā gaismā, kādu to mums rādīja dažādo žīdu telegrafa aģentūru un žīdu laikrakstu korespondentu raksti. Tagad mēs jau zinām, ka aiz šķietamā ārējā spožuma slēpjas tukšums un kultūras nabadzība. No žīdiem neatkarīgā prese mums devusi iespēju ieskatīties patiesajā Amerikā.

No visa agrāk dzirdētā palicis pāri tikai amerikāņu veikalnieciskums, kas Eiropas kultūras cilvēka uztverē guvis tīri atbaidīgas formas. Arī eiropieši ir veikalnieki, taču veikali, nauda un saimniecība šie ir tikai līdzekļi, kamēr amerikāņiem nauda ir galvenais, ja ne vienīgais mērķis, kam viņi gatavi upurēt visu pārējo. Amerikāņi tirgojas ar lietām, ko pīrk un pārdot nevienam eiropietim pat prātā neienāktu. Jo tiešām būs grūti atrast prātā veselu eiropieti, kas tirgotos ar reliģiju. Savienotajās valstīs tā turpretī ir parasta, ļoti izplatīta ikdienas parādība, jo ir ne tikai reliģijas piedāvātāji, bet arī pircēji. Šo pēdējo skaits sniedzas daudzus miljonus, viņu kopā sanestā nauda sniedz miljarus miljardus, un uzņēmīgi reliģijas veikalnieki dzīvo kā nieres taukos.

Formas, kādas šī īpatnējā tirdzniecība Amerikā guvusi, jau līdzinās ārpriekšam un jādomā, ka taisnība būs tam, kas Ameriku nosaucis par pasaules trakonamu. Gadu desmitus un simtus skriedami pakal tikai naudai, amerikāņi aizmirsuši arī tās kultūras paliekas, ko viņu senči — ieceļotāji no Eiropas — bija atveduši līdz. Kad trakais skrējieni pēc naudas bija mazliet apstājies, kad veiklākie un nekaunīgākie bija sarāvuši miljonus, kamēr neveiksmīgākie joprojām skrandās tērpti ubagoja gar bagāto durvīm, notika mazs lūzums amerikāņu uzskatos. Jaunbagātņieki, nezinādami kur likt savus dolarus, vērsa skatu uz veco Eiropu un ieraudzīja, ka Eiropā gan nav tik daudz dolaru, bet ir citas vērtības — kultūra. Parādūši visu pīrk par naudu, amerikāņi arī kultūru mēģināja vienkārši nopīrk. Kad tas neizdevās, radās uzņēmīgi ļaudis, kas sāka kultūru ražot pašu mājās. Pēc Eiropas parauga pie kultūras lietām piederēja arī reliģija. Arī to vienkārši nokopēja. Bet tā kā Eiropas reliģiju baznīcas palika pustukšas,

Ekstazē, kas līdzinās ārpriekšam, „jaunatgriezta ticības māsa” saņem kristību no sekas vadītāja. Lai to saņemtu, viņai jābrien līdz kaklam dubļos.

Uzp. no „Lafkmeta” arh.

jo amerikāņiem tās likās garlaicīgas, nāca jauni ļaudis ar jaunām idejām un sāka veidot īpatnējo Amerikas baznīcu.

Jauno reliģiju sludinātāju bija tik daudz, ka itin kā sēnes pēc lietus izauga simtiem dažādu reliģisku sektu, kas katra sludināja savu. Amerikāņi nebūtu amerikāņi, ja tie arī reliģijā neizmantotu reklāmu. Kad kādas sekta vadītājs atklāja, ka ļaudis labāk apmeklē krogu nekā baznīcu, jo tur varēja ieēst un iedzert, viņš uz visiem lelu stūpiem izlīpināja lielus plakātus ar paziņojumu, ka „Dunkarda baznīcā šodien dievkalpojuma laikā pasniegs austeres.” Kāds cits sekts vadītājs gāja vēl tālāk un saviem ticības brāļiem pēc dievkalpojuma piesolīja: „viesīgā sadzīvi koši greznotā altāra telpā.” Protams, panākumi bija lieli.

Nepareizi būtu apgalvot, ka ēšana un dzeršana amerikāņiem būtu galvenais. Amerikāņi labprāt arī gavēja, ja tikai ar īpatnēju reklāmas triku izdevās viņus pārliecināt, ka tas ir moderni un interesanti. Reliģijas reklāmā vēl varēja pieminēt, ka tas ir Dievam patīkami. Dažādo sektu garīdzniekiem arvien grūtāk nācās savus klausītājus pārliecināt, ka tieši viņa sekta sludina īsto reliģiju. Konkurence dažādo reliģiju sludinātāju starpā kļuva arvien lielāka, un, lai paturētu savus domu biedrus un pievilktu jaunus, vajadzēja tos pārliecināt par vienīgi īsto ticību. Šai ziņā katram sludinātājam bija savi papēmiēni. Kamēr vienkāršākais līdzeklis bija pie altāra svinīgi apsolt apēst vecu maisu, ja šī ticība nebūtu īsta, veiklākie un spējīgākie sludinātāji izvēlējās iespaidīgākus pārliecināšanas līdzekļus.

Viens no slavenākajiem amerikāņu sludinātājiem, tā sakot, zvaigzne savā arādā, kādā sarunā izteicās: „Amerikāņu garīdzniekam jābūt par 40% reklāmas aģentam, par 30% impresārijam un par 29% veikalniekam.” Kad viņam aizrādīja, ka tādā gadījumā pāri paliekot tikai 1%, viņš gluži mierīgi atbildēja: „Jā, 1% reliģijas garīdzniekam arī nav par ļaunu.”

Ka lielum lielā sludinātāju daļa arī tiešām rīkojās pēc šādas receptes, liecina populārā sludinātāja Bila Sendeja dzīves gaita. Sendejs bija viens no populārākajiem amerikāņu sportistiem. Ar sportu sapeļņijs

pietiekami daudz naudas, viņš pārgāja reliģijas nozarē. Iegādājies milzīgu cirka telti, viņš apceļoja visus štatus, visās pilsētās sarīkojot dievkalpojumus. Šo dievkalpojumu „nagla” bija velna nonāvēšana, ko Sendejs solīja izdarīt skatītāju klātbūtnē pēc visiem sporta likumiem. Sendeju pavadīja orķestris un vesels štats darbinieku, kas pārdeva ieejas biļetes, rūpējās par desinām un atspirdzinātājiem dzērieniem dievlūdžējiem un izvāca pagībušos no teltis. Ar kāp'nātu mūziku, eksaltētiem kliegzieniem un dažādiem citiem papēmieniem Sendejam vienmēr izdevās sajūsmīnāt lielu daļu „dievlūdžēju” līdz ekstazei. Gala rezultātā katrs „dievkalpojums” Sendejam ienesa ap 10.000 dolaru tīra ienākuma. Kā redzat, Amerikā pat reliģija atmaksājas.

Varētu uzrakstīt biezu grāmatu, attēlojot visas amerikāņu reliģiskās sekts līdz ar viņu īpatnībām. Varētu rakstīt par nēģeri, kas sevi izsludinājis par Dievu, par ekstravagantu varjetē dejojāju, kas naktslokālu apmainījusi ar baznīcu un pie altāra uzstājas ar kaildejam, varētu stāstīt par neskaitāmām citām sektām, kas cita no citas atšķiras tikai ar to, ka savu „ticības brāļu” muļķošanai un izmantošanai izvēlējusies savādākus papēmienus, bet mums pietiek jau ar to, ko mēs līdz šim esam dzirdējuši. Mēs negribam amerikāņus pamācīt, bet mēs kategoriski atsakāmies no tās kultūras, ko mums visžēlīgi solas dot Franklins Delano Rūzvelts. Lai amerikāņi arī turpmāk paliek savā Amerikā, lai viņi dejo „koši greznotā altāra telpā” un baznīcā ēd austeres, mēs paliksim pie saviem uzskatiem un noraidām katru iejaukšanos Eiropas kultūrā.

A. K.

„Dieva dziedone” — viena no pazīstamākām amerikāņu sekts sludinātājām, kas baznīcā uzstājas ar dziesmām un deļām un pēc katras deļas ar tamburīnu apstaigā savus ticības brāļus, lai ievāktu ziedojumus.

Mazliet sāls...

Mazliet sāls varbūt. Pakalpīga roka viesim pasniedz sāls trauciņu. Pateicos. Vievīsis, mazliet izklaidīgs un neuzmanīgs, pieber balto kristallu virai un noliek sāls trauciņu atpakaļ savā vietā. Virai nu ir pienācīga garša.

Mazliet sāls varbūt. Nu, tas izklausās tik parasti, tik ikdienišķi, tik nenozīmīgi, ka, liekas, nav vērts par to vārdus šķiest.

Un tomēr... ja tikai mazliet padomā — šī mazliet ikdienišķā garšviela savā ziņā veidojusi vēsturi, noteikusi likteņus, bijusi par iemeslu karšiem. Tā nesusi laimi un postu pilsētām, veseliem apgabaliem. Par sāli cilvēki bažījušies, strīdējušies, cīnījušies nevien viduslaikos, bet jau aizvēstures laika cilvēki apzinājušies šīs dabas svētības svarīgo nozīmi.

Trīs vācu vecās kultūras pilsētas kopš gadu simteņiem apvij pasaules slava jau tādēļ vien, ka šo pilsētu vārdi saistās ar pievilcīgiem dabas jaukumiem un lielām zemes bagātībām. Ievērojamākā no tām ir cilvēka dzīvei tik nepieciešamā sāls. Šīs pilsētas, ko saista „sāls radniecība”, ir Berchtesgādena, Reichenhalle un Zalcburga. Sāls tām gadu simteņiem bija maize. Sāls bagātība nodrošināja tām kultūras uzplaukumu. Visas trīs tās atrodas gēznainajā Untersberga dolomīta masīva veidotajā apvidū Bavārijas Alpu ziemeļrietumos. Zalcburga atrodas šo kalnu piekājē. Reichenhalle ir jau pavisam tuvu pievīrziņusies Untersberga kalnu masīvam, bet Berchtesgādena kalni ieslēdz no visām pusēm.

Jau Zalcburgas nosaukums — sāls pils — norāda uz šīs pilsētas sakaru ar sāli. Tā tas bijis jau aizvēstures laikmetā. Zalcburgas sāls raktuves pastāvējušas jau vismaz 1000 gadu pr. Kristus. Zalcburgas, bet jo sevišķi Halštates un Halleinas senajās sāls raktuvēs atrastie aizvēstures laikmeta sāls

racēju darbarīki — kapļi, koka lāpstas, sveķu skalu lāpas, ādas somas izlauztās sāls iznešanai no apakšzemes raktuvēm, dod iespēju pilnībā restaurēt agrāko gadu tūkstošu sāls iegūšanas ainu (skat. 1. attēlu).

Smags bijis darbs apakšzemes sāls raktuvēs, sevišķi tādēļ, ka šai rajonā atrodama sāls nav tīra kristalla kā Karpatu kalnos. Bavārijas Alpu apgabala sāls saturs slāņos ir arī māls, ģipsis, anhidrids un citi piejaukumi, kas atskalojami. Tagad moderni ierīkotās apakšzemes sāls raktuvēs šo atskalošanu izdara tieši raktuvēs apakšzemē, tad sāls kausējumu izsūknē un tīru sāli iegūst virs zemes iztvaikošanas ceļā. Aizvēstures laikmetā šādu sāls iegūšanas veidu vēl nepazina. Toreiz sālsrači apakšzemē raktuvēs tādēļ veica sāls slāņu laušanu ne no vietas kā tagad, bet, meklējot bagātīgākas sāls atradnes, gāja liku loču. Kalnu masīva avoti, kas pirmkārt izskaloja sāli no slāņiem, bija sālsraču lielākās briesmas, jo tie bieži vien bija par iemeslu zemes gruvumiem, aizberot ejas. Toties atalgojums sālsračiem bija iegūta vērtība — sāls. Pret to viņi varēja iemānīt, ko vien sirds vēlējās.

Par Untersberga kalnu masīva sāls bagātībām gadu simteņiem cīnījušās daudzas tautas. Bronzas laikmetā tās izmantoja ilirieši, tad ķelti, pēc tam romieši, kamēr VI gadu simteni bavārieši beidzot nodrošināja sev. Jau iliriešu un ķeltu laikā pastāvēja plaša sāls tirdzniecība, kad sāls krājumi no šējenes plūda pa dažādiem sāls ceļiem, īpaši gan pa Donavu, gan uz ziemeļiem, gan dienvidiem. Bavāriešu hercogs Teodo I (Theodo I), augstsirdīgs valdnieks, uzdāvēdams bīskapam Zalcburgu, kas toreiz saucās Juva-vum, lika pamatu šīs pilsētas uzplaukumam. Zalcburgas bīskaps šo dāvējumu, kam pēc tam bija nākuši vēl klāt arī cīņi, līdz ar

Vecās sāls raktuvēs Zalcburgas apakšzemē pirms 3000 gadiem.

Berchtesgādenas sāls raktuvju lielais apakšzemes sāls ezers.

Reichenhalles apakšzemes sāls avoti, kuru izmanto dziedniecības nolūkiem.

sāls muitas iekasēšanas tiesībām lika apstiprināt pašam karalim — Kārlim Lielajam. Ar Zalcburgu tai laikā sāls iegūšanā un tirdzniecībā stipri sacentās otra bīskapu pilsēta Reichenhalle, kas izplatīja sāls tirdzniecību tālu jo tālu pa Romu un uz Šveici, iegūstot tādā ceļā lielas bagātības.

Beidzot kā visai jūtama Zalcburgas konkurente izvirzījās arī otra tās tuvākā kaimiņiene — Berchtesgādena. Sāls dēļ Reichenhalle kā pirmā senāca matos ar bagāto un lepno Zalcburgu, kas ilgā ne vien izspiest savu konkurenti sāls tirdzniecībā, bet pat pakļaut to sev. Kad Zalcburga to nevērēja panākt ar labu, tā vērsās pret Reichenhalle ar zobenu. 1196. gadā Zalcburgas stingrais arhbīskaps Adalberts karagājienā pret savu konkurenti pilnīgi izpostīja jau labi uzplaukušo un skaisto kalnu pilsētiņu. Čaklie reichenhallieši daļēji vien atkal atjaunoja pilsētu un pēc tam sešus kārt nīkni atriebās Zalcburgai. Zalcburgas bīskaps pēc tam vēl pa divi lāgi nodedzināja Reichenhalle. Diezin vai būs otra tāda pilsēta Eiropā, kas tik daudz būtu cietusi no uguns liesmām kā Reichenhalle, jo arī pēc tam vēl sešas reizes uguns liesmām par upuri krituši reichenhalliešu čaklroku veikumi. Strīdos ar Berchtesgādenu tās pašas sāls dēļ Zalcburga arī kādu laiku guva vīrroku. Ne jau katru reizi visiem šiem strīdiem un kariem par iemeslu bija sāls vien. Laicīgajai varai saduroties ar garīgo varu, tam pievienojās arī vēl politiskās pretrīkības. Sevišķi tas izpaudās aizvien, kad nācās vēlē jaunū pavestū. Zalcburga arvien bija Romas pusē, bet Berchtesgādena atkal ķeizara pusē un par viņa pretkari dāta Vatikāna augstajam postenim. Šo trīs pilsētu savstarpējā konkurence un apkarošanās, kas ilga gadu simteņiem, apstāja gan 1810. gadā, kad Zalcburga zaudēja savu politisko varu, bet galīgi izbeidzās tikai pēc Austrijas iekļaušanās nacionāl-sociālistiskajā Lielvācijā.

E. Tūbeils.

ABSOLĪTĀ ZIEME

(17. turpinājums.)

„Ē, cik mežonīgi tu mani kaitini!” Viņš degdams sacēlās pret kaitinātāju cēloni, tvēra to rokās kā citam neatdodamu un agrāk nerimās, kamēr Daigai atpēma Ūdentīņa dāvāto skūpstu. Nemanot viņi bija noslidējuši maisa priekšā, taču ratu grīda nelikās cieta, maiss pakalpoja atbalstam un šai citkārt neievērojamā vietā strauji norisinājās liels notikums.

4.

Liedagu saimnieks aicināja palīgā rudzu pļaujas darbā. Pēc tam tūlīt Arvis ar mašīnu nopļāvšot arī Liepkrastu maizes laukus, un tā dažās dienās abas saimniecības būšot veikušas svarīgu uzdevumu.

Pēc Jāņa dienas nebijusi, Daiga šoreiz pati uzgribēja iet Liedagu darbā, un tā kopā ar brāli viņi izgāja pirms saules lēkta. Visu nakti bija pūtis sausais rītenis, druvā varēja strādāt kopš agrā rīta.

Pa ceļam Daiga mēģināja izvilināt brālim, cik tuvas attiecības šim ar Viju un vai drīz nebūšot radiem jāgatavojas kāzām? Juris aprāja un liedzās, ka nekās tamlīdzīgs neesot viņu starpā, nedz arī varot kādreiz būt. Tik bagātu vecāku meita taču neiesot blakus vāja nomnieka dēlam.

„Bet kurp gan tu katru pārvakaru nozirdi?”

„Eju soli, neliedzos. Tikai ne ar Viju satikties.”

„Citu meitu tuvumā nav.”

„Paeju drusku tālāk. Tai ziņā ceļš nekad nav par garu. Un jāsaka: jo tālāk, jo saldāk.”

Daigu šie vārdi nepārlicināja ne mazākā mērā. Taču gan jau garā darba diena abus mīlniekus nodos. Ja citi neievēros, tad vismaz jaunās meičas skatam viņi neizbēgs, lai slēpjas, cik patīk. Vispirmo punktu viņa cerēja iegūt satiekoties. Taču tobrīd tā izgādījās, ka Juris tūdaļ nogāja pie Liedagu vīriešiem šķūņa galā, kur tie darbojās ap labības pļaujammašīnu. Daiga palika stāvam pagalma vidū, pašreiz sajuzdamās te atnākusi lieka un nevajadzīga. Bieži būdams darbā, Juris te kustējās pilnīgi brīvi un varbūt arī nadzīgāk nekā Liepkraatos. Kas zina, varbūt jau nākamgad viņš būs Liedagu pastāvīgs kalps? Reiz tēva skubinājumam bija pat atteicis, ka neesot vērts cīnīties ar tukšu vēju, turpretim šai upes krastā katra viņa kustība pauda seno cietību.

Mirkli pagrozījusies uz vietas, Daiga izdzirda Vijas balsi kūti, gāja turp, un te arī beidzās smacīgā atstātības sajūta. Vija tikko bija pabeigusi govīs slaukt, mazgāja slaucamo aparātu. Šo rīku Daiga skatīja pirmoreiz un vairs nebrīnījās, ka Liedagu sievietes spēja veikt vienu otru pasmagu darbu kā parotāšdamās. Ne mazāks pārsteigums atklājās, kad Vija laida govīs ganībā. Viņa nostājās pie vārpstveidīga slēdža kūts sienmalē, reizes desmit apgriezta veitni, un it visas govīs acumirkli bija atstieņotas. Atgriezeniskā kārtībā visu ga-

nāmpulku uz reizi, protams, pievalgoja; tādējādi saīsinājās daudz lieku soļu.

Paķērusi rīkstī, Daiga palīdzēja kaimiņpenei sadzīt govīs aplokā. Aši aizdarījās vārti. Iekrakšķējās elektriskais ganītājs, un citkārt te nepieciešamais cilvēks varēja mierīgi soļot mājās.

Pēc tam Vija sadzina vēl aitas un teļus savrupā aplokā, jo siklopiem vajadzēja biežāka sprostā, un īpaši aitas mēdza izplūkāt labāko zāli. Klusu sīca piena dzesētājs. Druzdaini griezās rotors. Baseinā iesūknētu ūdeni Vija izmantoja barības siju izskalošanai. Tas viss risinājās automatiski, cilvēks te kustējās it kā prieka pēc.

Redzējama Vijas dzīves vieglumu, Daiga mantoja neatvairāmu smeldzi. Nebūtu attieksmēs ar Arvi iespraukušies greizsirdības dzeloni, nebūtu Jāņu vakarā uzklīdusi tā meiča, varbūt pēc pāris gadiem šai laidarā pilnām tiesībām rīkotos arī Daiga. Kas tad nu bija Liepkraasti pret Liedagiem? Ja tur visu centīsies iekārtot pēc šejienes parauga, Daigai pienāks vecums drīzāk, nekā austrīņa vējā griezīsies rotors.

Neviļus viņa pasāka domās jautāt, vai pati nebija visvairāk vainīga, ka Arvis novērsās. Sākumā taču viņš parādījās nepārstāti dedzīgs, un tas pats sakāms par Daigu. Cik steidzīgi pukstēja sirds, ieraugot brašo jaunekli pat iztālēm! Bet reiz viņa iedomājās, ka nezin, vai nav pārāk daudz izrādījusi alkainās tieksmes, ka turpmāk jāizturas dzedrāk, lai puisī uzjundētu viņam piekritīgo cīņas prieku, taču notika viss citādāk. Vienaldzība šķērsoja ceļu un vienuviet tiektās tekas izdalīja.

Uz pienotavu nobrauca pati saimniece, vīrieši tūdaļ jūdza zirgus pļaujammašīnā un arī Vijai asi vajadzēja sajusties pļaujai. Te viņa iesteidzās vēl guļamistabā, uzklāja gultas, pārslaucīja priekšistabu un beidzot aicināja Daigu savā istabā, lai parādītu vasarā pabeigtus rokdarbus.

„Kad tev atliek vaļa,” Daiga brīnījās, „jo vēl vienmēr iztiekat bez kalpones. Bet kļūsās pavakarēs es arvienu dzirdu tevi spēlējām klavierēs.”

„Liepkraatos var dzirdēt? Nopietni?”
Šie pāris jautājumu vārdi, jausmainās liksmes nesti, Daigai sniedza jaunu pastiprinājumu aizdomām. Iemilējusies, bet ne jau tādēļ ienīstama brāļa līgava. Nevienš no šiem kļusajiem mīlētājiem nebija stājies viņas laimei ceļā, neviens vainojams, tādēļ arī turpmāko atradumu uzņēma paklusinātā noskaņā. Blakus puķu vāzei, zem mādaru ķekarainiem zariem Daiga, lūk, bija ieraudzījusi brāļa ģimetni. Tātad bagātā Liepkrastu saimniece atļāva savai meitai to turēt pilnīgā atklātībā. Ar šo brīdi Daigai izgaisa pēdējās šaubas. Un kam gan brālīš vēl centās slēpties, locīties melos?

Pa vaļā atvērtu logu no āra ieplūda telpā pļaujammašīnas skandums. Liedagu rudzu lauks šovasar pienāca gandrīz līdz dzīvojamajai ēkai, apņēma aizpērn stādītās ābelītes kā mūris, nojimis iesļipi pret vakariem, diezgan veldrains vietumis un verpeļains, bet zieda laiks padevies labs, gaudi iebrieduši, un laime gluži tāpat kā nelaime allaž nenāca viena. Jau ceturto gadu no vietas

Liedagiem bija padeviesies ražena ziemāju sēja.

Mašīnai tuvojoties, Daiga nogāja pie loga, jo viņa varbūt gribēja redzēt Liedagu sparīgos zirgus. Pļāvējs sēdēja apmēram tāpat, kā kādreiz rasainā jūnija rītā, pļaudams Liepkrastu tiesā sulīgu zāli, pārplīnu dažādām puķēm kā cerībām.

Cik asi viss bija pārvērties, Daiga domāja, kādēļ vienīgi Vijas draudzībai ar Juri nekās tāds negadījās? Nē, skaudīga jeb ne-novīdīga viņa nepavisam nebija, tikai jautāja liktenim, kādēļ ar vienu cilvēku tas izdarījās tik nesaudzīgi.

Un tomēr Daiga atkal no jauna sāka nojaut, ka visu šo laiku, kamēr it kā tikai naidis vien krājās pret Arvi, visspēcīgāk bija rūdzis un darbojies pretspēks. Lai Arvim bija tā meiča, lai būtu kaut vai trīs tādas, vienakga, viņas sirds gailējums tomēr tiecas uz viņu. Un viņa pati sev nu atzinās, ka arī tai mirklī, kad Ūdentīņš rikojās ar līgavaņa skūpstu, un vēlāk, kad Aleksandrs to atpēma, jā, pat tais brīžos Arvja tēls rakstījās debesīs kā sārta saules izstarots mākonis, kam apkārt iesvītroti gājputnu ceļi kopš mūžības.

Vija rūpīgi uzposās, bet ne jau tik nepārdomiāti, lai, kopīgas sienot, nodrīskātos kaut kas labs. Tai ziņā viņa vienmēr paturēja prātā apdomu, taupība noderēja arī bagātu vecāku meitai.

Stājoties pļaujas darbā, Daigai pagadījās īsa saruna ar Liedagu veco saimnieku. Dīvains vēsums bija iekrājies šā tēva sejā, un Daigai pārāk likās, ka vecais vīrs sajūtas aizvainots un grasās pārmet viņai iedomību un nekam nederīgu lepnumu. Kā tas bija izcēlies un sācies, Arvja tēvs nezināja, taču notikums pats par sevi liecināja, ka gluži bez ievēribas tāda Liepkrastu nomnieka meita nebija vispamesta. Prieks vai ignums šai gadījumā bija vienvērtīgs, un Daiga nodevās darbam ar pacilātu dedzību.

Juris bija nogājis lauka viņējā malā. Uz to pusi strādāt gāja arī Vija un tad nu katrs, ņemdams savu lauka malu, viņi pa laikam stūrī sastapās. Līdzīga saskare iekārtojās Daigai ar Arvja tēvu, bet pēdējais, pāris barus sasējis, sāka žēloties par muguras stūvumu.

„Jums, tēt, tā vieta sēdeklī pienākas,” Daiga sacīja, „nevis jauneklim ar lokanu muguru.”

„Jā, būtu tā gandrīz jādara. Bet es gribu, lai mans dēls pamatīgi ieņem katrā darbā.”

„Nu, viņš jau diezgan ienēmīgs visvisādos paveidos,” Daiga sacīja un arī tūdaļ nožēloja tikko teikto. Arvja tēvs taču no tā viegli varēja saprast, ka viņa dēlam arī meitu mednieka slava. Tādēļ Daiga gaidīja pelnītu pēzīmi un arī sagaidīja.

„Nesaku, ka viss jaunībā piesavinātais labs, tomēr nelāga skolā pats dažkārt nav tik vainojams, cik apkārtne. Tu, meit, esi vēl jauna, bet droši vien sava mūža rītējumā būsi piedzīvojusi, ka ne vienmēr viss iztēlotais norit pēc mūsu gribas. Un vēl skaidrāk pateikšu: vai dažreiz mēs paši neizdarāmies pilnīgi pretēji gribai? Domājam gan tā, tak izdarām citādi!” Stūņa pagriezīe-

nā viņš apturēja plāvēju, lika dēlam stāties savā vietā, un ar šo brīdi arī Daigai iesākās pa laikam satikties ar blakus malas kociņu sējēju. Pirmajā saskarē Arvis izvirijās vispār runāt, bet nākamreiz jau izmeta, ka šovasar rudziem esot sevišķi stipri salmi.

„Man gan daži saišķi pārtruķa.”

„Vajag ņemt resnāku šķirtni,” Arvis piebilda un ar to uzsāka jaunu baru.

Jā, atturība, dzestrums bija šā cilvēka tagadējā seja. Bet bija arī nomanāms, tādām izrādīties viņam pašam nācās diezgan grūti. Tādēļ Daiga nezaudēja cerību, ka varbūt garās dienas gaitā izdosies viņu novest līdz tai vietai, kur cilvēks pats sāk izbārstīt sirds apkaimē saraustu smagumu. Tomēr vakars pienāca, Daigas cerībām nepiepildoties. Tikai viņa dzestrais smagums bija vairojies apjomā lielāks, nocietinājies tik tālu, ka ar tādu kaimiņu meiču viņš vairs negribēja pat runāt. Turpretim Vija atrada daudz izdevīgu gadījumu aprunāties ar savējo; kad Juris sāka likt rudzus statos, Vija nesa kūlišus klāt, un nepārtraukti viņi abi paklusām sadudinājās. Darba beigās, kas ievilkās diezgan dziļi mijkrēsli, laimīgie bija brīdi izgaisuši bez miņas. Vijas tēvs gan drusku ieminējās, diez, kur šie divi tā kā zemes ņemti, taču turpat runas beigās tīri jauki nosmējās. Bērniem jau vēl patīkot slēpties. Daiga vairs nešaubījās, ka Jurim šai namā dāvāta vislielākā uzticība un, ja pašiem negadāsies nesaskaņas, no vecāku puses nekādu kavēkļu nebūs.

Liedagu rudzus todien vēl nepabeidza pļaut, tādēļ pēc vakariņām saimnieks ieminējās par nākamā dienu. Varbūt Liepkrastu saimnieks palaidīsot vismaz vienu talcēnu? Parīt tad noplaušot kaimiņu lauku un pēc tam varēot gaidīt vasarāju. Juris iedomājās tepat pārņakšpot, kā to pāris reizes jau bija izdarījis, turpretim Daiga atvadījās un gāja. Tumsa bija sabiezējusi naksnīga. Vīrs Valgastu eglēm spigoja šaura mēness iekava, nespēdama atblāzmot pār deviņām aizkalnēm dāvātu saules gaišumu.

Nonākusi pie laipas, Daiga apstājās. Nē, itin neviens nenāca pajautāt, vai viņai nav bail vienai iet pār Liepkrastu purvu. Liedagu nama logi gaismoti zvīņojās. Apdzīsa viens, tad divi reizē, un nams ar pagalma kokiem ienira nakts klusuma pārplīnībā. Nenāca. Varbūt tomēr. It kā verandas durvis iegrabējās. Saimniece saukāja suņa vārdu. Jā, Arvis tā atsvešinājies, ka tam bija gluži vienalga, vai viņa sasniedz Liepkrastus pusdzīva, vai kaut kur paliek mirusi. Bet bija taču reize, kad Arvis, it cieši pieturēdams meičas roku, palīdzēja pāriet šo pašu laipu. Un atkal Daiga netika pāri jautājumam: — Kādēļ tik pēkšņi viss apgriezies tā?

Iedomājoties, ka būs jāiet vienai pār purvu, kur, pat dienā staigājot, parādījās dažādi rūpuļi un ložņas, Daiga auksti pārtrisuļoja. Taču jāiet, jo katrs, kas viņu te atrastu nakstī kļūstam, noturētu par prātā jukušu. Bet mirkli, kad gatavojās pāriet laipu, viņa izdzirda pavisam dīvainu trok-

snī. Kaut kas ātrumā neaptverams svirkstēja, it kā kūlās pa dienā pļautas rugaines griezājiem, apspiesti sarunājās, un bija dzirdami arī samērā steidzīgu soļu dunieni. Uzmanīgāk ieklausījies, Daiga sāka aptvert trokšņu cēloni, taču viņai vajadzēja līdz pēdējai iespējai noskaidrot vēl kaut ko svarīgāku, tādēļ uzņēmas vieglu gaitu gar upmalas krūmājiem.

Trīs tumši stāvi līkāja ap Liedagu rudzu statiem.

Lai gan Daiga bija pilnīgi pārliecināta un reizē arī satraukta un apbēdināta, viņa tomēr soļoja arvien tuvāk, aizsegam izmanotama lazdas ceru. To sasniedzot, varēja jau nekļūdiģi pazīt katru kūlēju.

„Ai Aleksandr,” lazdas lapās šķīlās smalcīga balss.

Kā teiksmains milzis līkāja Valgastu mēmais, un šis arī bija galvenais trokšņotājs. Acīm redzot viņš te strādāja tāpat kā Valgastu rudzu laukā un Aleksandrs ar brāli tikai piepalīdzēja. Uz palaga piedauzīts graudus viņi pa laikam sabēra maisā. Ko pārzināja Aleksandrs.

Kūlējiem gatavojoties pāriet pie jaunas statu kopas, Daiga īsi iesvilpās. Jaunie Pelēči sastinga, aši piekērdami rokas arī mēma svārka stūrim. Pēdējais izcēla galvu un grozījās apkārt kā dzīvnieks, kas osta. Nekas bīstams nelikās jūtams. Daiga iesvilpās skajāk.

„Nakts putns,” Aleksandrs noteica brālim, kas atkal bija sastindzis.

(Turpinājums sekos.)

Francis Lissts un Rīga

Francis Lissts

1842. gada martā rīdzinieki ar lielām ilgām un pukstošām sirdīm gaidīja mūzikas mākslas laukā retu notikumu. Visai drīz Rīgā vajadzēja ierasties ģeniālajam klavieru virtuozam un komponistam Francim Lisstam (Franz Liszt), kas bija solījis šeit sarīkot dažus koncertus. Jau nedēļām pilsoņi par to vien runāja.

Mēneša pirmajā pusē Lissts pārbrauca robežu un jau nākamajās dienās ieradās Jelgavā. Še viņš sarīkoja divus koncertus. Lai gan ieejas maksa bijusi augsta, tomēr abi koncerti bijuši izpārdoti un zāle pārpildīta līdz pēdējai vietai. Daudzi turīgi rīdzinie-

ki arī ieradusies Jelgavā, lai izmantotu reto gadījumu dzirdēt pasaulslaveno mākslinieku. Rīdzinieku mākslas prasības bija diezgan lielas, un mūzikas kultūra sasnēgusi augstu līmeni. Rīgā bieži vien iegriezās izcili mākslinieki, kas no šejienes ceļoja uz Pēterpili. Koncertus Rīgā sarīkoja ievērojamais vijolvirtuozs Ole Buls, kas spēlēja brīnišķīgi; tāpat piānistī Adolfs Henselts (Adolf Henselt) un Zigismunds Talbergs (Sigmund Thalberg) valdzināja rīdzinieku sirdis. Arī šejienes mākslinieki bija ļoti spējīgi. Rīgas teātri darbojās komponists Heinrichs Dorns (Heinrich Dorn). Teātra mākslas uzplaukumu veicināja daudzu skatuves darbu autors Kārlis Holtejs (Karl v. Holtei). Tāpat Rīgas seno dienu mākslas kultūru ietekmēja slavenā Richarda Vagnera (Richard Wagner) šē pavadītie divi gadi (1837.—1839. g.), kad viņš darbojās par teātra kapelmeistaru.

Toreiz, priekš simt gadiem, kad vēl nebija ne dzelzceļu, ne labi asfaltētu šoseju, māksliniekiem nācās ceļot pasta karietēs ar pasta zirgiem nedēļām. Lai mazinātu ceļa grūtības un lai justos iespējami ērtāk, Lissts Berlīnē Ēcis pagatavot sevišķi šim ceļojumam karieti, ko viegli varējis pārvērst par salonu, ēdamistabu vai guļamistabu. Kad marta mēneša vidū Lissts no Jelgavas brauca uz Rīgu; ad jau pie Olaines to sagaidīja daudzi ievērojamī rīdzinieki: birģermeistari, rātskungi, mākslinieki u. t. t. Olaines pasta stacijā sarīkotas mazas brokastis, pēc kam ērtajai Lista karietei priekšā piejūgti seši zirgi, un brauciens turpinājies uz Rīgu. Mākslinieks apmetās Rīgas birģermeistara Timma (Timm) skaistajā namā M. Jaunielā 6, kur viņam rezervēta zāle un citas telpas, kas

dekorētas puķēm un lauru kokiem. Tauta ar lielu interesi nākusi pie šā nama un jūsmīgi suminājusi viesi, kas vairākas reizes parādījies uz nama balkona, lai sasveicinātos ar saviem cienītājiem.

Lissts Rīgā uzturējās pusotras nedēļas un šai laikā sarīkoja četrus lielus koncertus. Pirmais koncerts notika 16. martā, pēdējais 24. martā. Trīs no saviem koncertiem Lissts sarīkoja vecajā Rīgas Teātra namā Kēntiņu ielā 4. Ieejas cenas bijušas zālē 1 rubl., bet galerijā 50 kap., pie kam izdalītas arī brīvbijetes. Daudzi apmeklētāji ieradusies arī no provinces, pat no 100 un vairāk kilometru attāluma. Daudzi no Rīgā atskapotajiem darbiem bija paša Lista kompozīcijas, kas sacerētas pēdējos gados (1836.—1840. g.), un tādā rīdzinieki klausījās tās pirmoreiz paša autora atskaņojumā. 16. marta koncertu Lissts iesāka ar savu iemīloto „parādes” gabalu — Rosīni un Lista uvertūru operai Vilhelms Tells, tālāk sekoja Rosīni Taranteļa, Šopēna Mazurka un Fantazija par operas Don Huans motīviem. Jau atskaņojot pirmos programmas numurus, diģmeistars pakļāva klausītājus savas brīnišķīgās mūzikas varai. Klausītāji pārdzīvojuši visdziļāko savijļojumu. Nākošajos Lista koncertos atrodam gan Vēbera, Bellīni un Rosīni darbus, bet visvairāk paša Lista kompozīcijas. Pēdējā lielajā koncertā 24. martā Melngalvju zālē piedalījās Rīgas teātra orķestris pilnā sastāvā, koncertmeistara Feigerla (Feigerl) vadībā. Sajūsmā un lielā apgarotībā pagāja Lista koncerti Rīgā. Laimīgie, kam bija izdevība dzirdēt šos koncertus, neaizmīrsa tos nekad. Šie koncerti viņiem bijuši kā jauks, salds sapnis, kas dzīvē nekad neatkārtojas. J. Ilsters.

Stipras gribas un plaša vēriena cilvēks

Kad pie latviešu dzejas debesīm iemirdzējas Auseklis, un Pumpurs iecerēja savu diženo „Lāčplēsi“, kad Kronvalds aizrāvīgi mācīja atrast tēvzemes mīlestības avotus, tad latviešu un vispār mūsu dzimtenes dzīvē parādās liels praktiķis un dzelzainas enerģijas cilvēks, kas starp citu krietni vien pārveido arī Rīgas ārējo izskatu. Tas bija celtnieks Jānis Baumanis.

Vispirms jau Baumanis ir īsts censonā paraugs. Dzimis 1834. g. kā enkurnieka dēls, tas jau bērnībā pazaudē tēvu un kā jauneklis stājas līdzās citiem enkurniekiem, kas parasti ir spēka vīri. Viņa muskuļi ir kā tērauds, viņa izturība apbrīnojama.

Gribēdams tikt tālāk un uz augšu, Baumanis iestājas darbā pie namdara, kas veic lielākus celtniecības darbus. Viņš strādā un arī mācās, viņam aizvien ir modra interese par uzlikto pienākumu. To redz darbu vadītāji un arhitekti un palīdz Baumanim nokļūt Berlīnē — Prūsijas karaliskajā būv-akadēmijā. Turpmākajos gados savas celtnieka studijas viņš turpina Pēterburgā, reizē ar to likdams arī vidusskolas eksāmenus, un 1865. g. iegūst arhitekta gradu. Celtnieka praksē gūtas spējas nu laimīgi apvienojas ar plašu teorētisku izglītību un pasaules pazīšanu.

Jau studiju gados Baumanis kopā ar Pflūgu izstrādā Bruņniecības (vēlākā Saimes) nama projektu, kas sacensībā iegūst pirmo godalgu. Pēc šā plāna tad arī celts dižais nams. Ar to sākās Baumaņa patstāvīgais celtnieka darbs Rīgā un ārpus tās un turpinājās gandrīz trīs gadu desmitus. Baumanis cēlis vairāk nekā 70 lielas celtnes, starp tām sabiedriskas ēkas, kā Rīgas Latviešu biedrības pirmo (nodegušo) namu, Rīgas Amatū biedrības namu, apgabaltiesu, konservatoriju, pirmo valsts vidusskolu, cirku u. c. Arī pirmo triju dziesmu svētku celtnes ir viņa darbs. No viņa celtajiem privātiem namiem mināmi esošie vai bijušie Kerkoviusa, Morberga, Hammera, Kamkina, Tranzēes, Eljašova īpašumi. Šis celtnes, atrazdamās starp Ioksrīgu un Vidzemes priekšpilsētu, kanāja rajonā, tātad pilsētas centrā, stipri vien pārveido šo apvidu, darīdamas Rīgu diženāku un skaistāku. Starp viņa ārpus Rīgas veiktajām celtnēm ir vairākas pareizticīgo baznīcas. Baumaņa celtnes, līdzās savam tīri estētiskām vērtībām, bija parasti lētākas un praktiskākas nekā citu toreizējo arhitektu darbi, tādēļ arī pats celtnieks drīz vien ieguva lielu popu-

lāritāti un reizē ar to arī turību. Nu viņš uzcēla pats sev namu un vasarnīcu jūrmaļā.

Reizē ar to Baumanis ir ievērojams sabiedrīks darbinieks. Viņš ir viens no pirmajiem latviešu pārstāvjiem Rīgas pilsētas pašvaldībā. Tur viņš nav pasīva persona, bet savas zināšanas un darbības sparū liek lietā, nebaidīdamies sanākt konfliktā ar citu uzskatu aizstāvjiem. Baumanis prasa stingrāku kontroli pašvaldības saimniecībā, pierāda, ka daudz kas veicams lētāk un labāk, izteic domas, ka arī lielākie darbi Rīgā uzticami pašu cilvēkiem, nesaistoties ar dārgajiem speciālistiem no ārienes. Aizstāvēdams savus uzskatus pašvaldības saimniecībā, Baumanis saraksta brošūru „Oftenes Antwoortschreiben an das Stadtmitt zu Riga“. Ilgākus gadus viņš bija arī guberņas valdes arhitekts.

Baumaņa darbība saistās ar vairāku Rīgas biedrību dzīvi. Viņš ir starp Rīgas un Amatu biedrības dibinātājiem un vadītājiem. Turpmākajos gados, kad nobrieda vajadzība dibināt Rīgas Latviešu biedrību, viņš ir viens no tiem, kas neatsakās uzņemties lielākos pienākumus, nekavējās nest arī naudas upurus. No 1872.—1875. g. Baumanis ir arī Rīgas Latviešu biedrības priekšnieks. Galvenā kārtā Baumanim jāpateicas, ka jau drīz biedrība spēja uzcelt savu namu. To viņš bija iecerējis un nelikās mierā, līdz nodoms bija realizēts. Šais gados Rīgas Latviešu biedrība sarīkoja pirmos latviešu dziesmu svētkus (1873.), tāpat plašās latviešu skolotāju un zemkopju sanāksmes. Še Baumanim līdzās darbojās jūsmīgais Richards Tomsons. Viņu kopīgais darbs ir arī grāmata — R. L. B. 10 gadu darbības pārskats.

Jau no jaunības dienām mīlēdams sportu, darbodamies vingrotāju biedrībā, Baumanis nolēma latviešu sparū parādīt arī uz āru. 1872. g. Maskavā notika poliitehniskā izstāde un dažādas sacīkstes. Baumanis ar vairākiem saviem bijušiem darba biedriem — enkurniekiem — devās uz Maskavu, piedalījās airētāju sacīkstēs un ieguva godalgas. Latviešu airētāji uzvarēja pirmajā un otrajā braucienā un būtu panākuši to pašu arī trešajā, ja nebūtu lūzis aīris. Godalgas pasniegdams, ķeizara brālis piebilda: „Latysi molodcy“.

Būdams liels dziesmu un mūzikas draugs, Baumanis vēlējās, lai arī plašāka pasaule iepazītos ar latviešu dziesmām. Kad 1882. g. Maskavā atkal bija lielāka izstāde, viņš pats ar saviem līdzekļiem turp sūtīja labu

Arhitekts Jānis Baumanis.

dziedātāju kori diriģenta Purāta vadībā, kas ar labām sekmēm skandināja mūsu dziesmas gan Maskavā, gan pa ceļam arī Smolenskā.

Ieguvis turību, Baumanis neželēja līdzekļus katrai ļabai lietai. Ar viņa pabalstu vairāki jaunekļi ieguva augstāku izglītību, viņš atbalstīja latviešu periodisko izdevumu, kā „Darba“ un „Baltijas Zemkopja“, iznākšanu. Viņa nams Rīgā un vasarnīca jūrmaļā drīz vien kļuva viesmīlīgas vietas, kur pulcējās Rīgas sabiedriskie darbinieki un kur pōrrunāja saimniecības un kultūras vajadzības Līdzās latviešiem tur dažkārt ieradās arī vācu sabiedrības pārstāvji.

Lai gan Baumanis bija guvis lielas sekmes un iekāpojies ievērojamu stāvoklī, viņa mūža pēdējais posms nebija pasargāts no dažādām likstām. Nodega vasarnīca, celtniecības krīze, kas strauji uznāca Rīgā, spieda ar lieliem zaudējumiem pārdot Rīgas namus. Bez tam gadījās dažādas nelaimes ģimenē. Beidzot spēka vīrs pēc darbīga mūža 1891. g. šķīrās no šīs saules un tika apbedīts ar lielu godu.

Ļoti žēl, ka mums joprojām nav plašākas Jāņa Baumaņa biogrāfijas un pamatīga viņa darbības pārskata. Baumanis, bez šaubām, ir viena no ievērojamākām personībām tais gadu desmitus. Viņā redzam patiesu censoni, kuŗa darbs vainagojas lieliem panākumiem, redzam cilvēku, kas saprot savu laikmetu un dzīves īstenību, tā nodrošinādams pūtem sekmes. Viņā laimīgā kārtā apvienojas praktiķis ar ideālistu, viņa materiālās intereses saskarpojas ar garīgajam, un viņš savas individuālās spējas iekļauj tautas kopības darbā. Viņa biogrāfija būtu īsta slavas dziesma darbam un darba laimei.

Foto Laikmeta arcb.

Arhitekta J. Baumaņa un akadēmika R. Pflūga celtais Bruņniecības nams Jēkaba iaukumā. Šeit ilgu gadus atīdās Latvijas Saime.

LAUKSAIMNIEKS TOTĀLĀ KARĀ

Kauliņi ir mēsti. Totālais karš, pat ko izskatās Vācija, vispilnā mērā skar arī mūsu zemi un tautu, jo mums nav citas izvēles, kā ziedot visus spēkus uzvarai par bolševisma nezvēru, vai tapt iznīcinātiem un izkaisītiem pa ziemeļu tundrām un Sibīrijas mūža mežiem. Šai milzu cīņā aiz kaņavīriem frontē un strādniekiem bruņošanās rūpniecībā svarīgākā nozīme ir darbam lauksaimniecībā: no lauksaimnieka darba rezultātiem atkarīga frontes cīnītāju apgāde un maizes rīciena biežums rūpniecības strādniekiem.

„Latvijas centrālais sēkļu eksports”, par spīti kara laika grūtībām, arī šogad centīsies segt sēklas iztrūkumu. Pākšaugu un mīstra sējumu paplašināšanai jau sagatavoti zināmi daudzumi zirņu un vīķu.

Sauļes sesildītas ares un pakalni drīzumā rīcinās lauku ļaudis atkal ārā jaunā darba cēlienā. To latviešu lauksaimnieks varēs sākt ar divkāršu gandarījumu. Asinainais rēgs, kas ziemā atkal tikoja izplēsties pār Latvijas sētām, frontes kaņavīru nesalaužamā pretestībā atvairīts, bet latviešu arājs atguvis bolševiku nolaupītās tiesības tēvu tēvu kopīgās mājas saukt par savām un nodot tās mantojumā bērniem un bērnu bērniem.

Bet līdz ar to šis laiks un īpaši totālā kara prasības uzliek arī jaunus pienākumus: strādāt vēl intensīvāk un ražot vairāk, lai cīnītāji frontē nekur nesajustu trūkumu. Latvijas laukos jāpaplašina maizes labības sējumi, aizņemot ar tiem 25 proc. lauku platības. Tādēļ jau šo pavasari maizes labības sējumi jāpaplašina par 75.000 ha, apsējot tos ar vasaras kviešiem vai rudziem, bet atlikumu ar miežiem. Ziemāju platība 1943. g. rudenī jāpalielina līdz 375.000 ha. Kartupeļu stādījumu platība jāpalielina par 20.000 ha vai caurmērā katrā saimniecībā par 15—20 proc. Kartupeļi dod vislielāko uzturvielu daudzumu no aizņemtās platības un palīdzēs uzlabot pārtiku ne tikai cilvēkiem, bet dos iespēju uzturēt arī vairāk mājkuoņu. Cukurbietēm vajadzīgā sējumu platība sasniegta jau pagājušajā vasarā, bet tās uzturēšana līdzšinējā augstumā prasīs lielu piepūli. Linu sējumu platība jāpaaugstina vēl par 12.000 ha, iesaistot linu audzēšanā arī daudzās saimniecības, kas līdz šim linus nesēja. Jāpaplašina lopbarības biešu un skābarības ražošana, jo tā savukārt dos iespēju pacelt piena ražas un uzturēt lielāku govju skaitu. Jāpaplašina sēkļu audzēšana pašu zemē, jo kara laikā iegūt sēklas no citurienes gandrīz nav iespējams. Lopbarības uzlabošanai jāsej vairāk mīstra, pākšaugu un vīķu, jo tie dod vērtīgāku barību. Tālāk kara un tautas saimniecības intereses prasa palielināt liellopu skaitu, kādēļ

Jaunu mašīnu trūkuma dēļ gaivenā vēriņa jāveikti lietoto mašīnu izlabošanai. Šai darbā piedalās ne tikai lauku, bet arī pilsētu amatnieki, kas jau tagad uzsākuši mašīnu un darbarīku remontus.

Mašīnas un motori ir lielākie lauku darbu atvieglotāji. Jau pag. vasarā C/S „Turība” sadalīja ap 900 gāzģeneratoru „Fordsona” tipa traktoriem. Šogad sagādāti vēl ap 100 gāzģeneratoru kāpurķēžu traktorū pārbūvei, kā arī traktoru arkli. Gāzģeneratorus steidz nogādāt laukos.

šogad audzēšanai vajadzēs atšķirt vismaz 250.000 jaunlopu. Mūsu zirgu skaits samazinājies, tā sastāvs novecojies, bet kumeļu pieaugums 1942. gadā devis apmēram tikai pusi no normāla. Tādēļ šogad vajadzētu lecināt visas ķēves, no kurām cerība dabūt kumeļu. Lai nodrošinātu gajas piegādi armijai, civiliedzīvotāju apgādi un pasargātu slaucamās govīs un jaunlopus no izkaušanas, jāpavairo cūku skaits. Jāuzlabo un jāpaplašina aitkopība, audzējot visus jerus. Putnkopības pacelšanai šogad iekārtotas 62 perētavas ar 78 inkubatoriem, kas spēs dot šogad 800.000—900.000 vienas dienas cāju.

Tie visi ir uzdevumi, kas kopīgās uzvaras labad lauksaimniekiem jāpaveic šovasar. Bet tie prasīs arī lielāko piepūli un visu spēku sasprindzinājumu no kara lauku iedzīvotāja, jo blakus tiem jāveic arī daudz sabiedrisku pienākumu. Darba roku laukos šogad kļūs vēl mazāk, jo daudzi vīri aiziet aktīvo cīnītāju rindās. Vasarā laukos kā izpalīgi dosies gan skolu jaunatne un daudzi pilsētnieki, tomēr lauku darbos jāiesaista arī visi nepilnīgi nodarbinātie no sīksaimniecībām un mazākām pilsētām. Jaunas mašīnas un darbarīkus lauksaimniekiem iespējams piegādāt tikai ļoti niecīgos apmēros, kādēļ arī šogad būs jāapmierinās ar esošiem, iesaistot mašīnu remonta darbos arī pilsētu un ciemu amatniekus. Mašīnu un zirgu trūkums jāizlīdzina ar draudzīgo palīdzību — kaimiņš kaimiņam. Mākslīgos mēslus šogad būs iespējams izniegt ierobežotos apmēros tikai cukurbietu, sakņu un tabakas kultūrām. Labības ražu celšanai jāizmanto kūtsmēsli, zemes kalpošana un, piemēroti apstrādājot, augsnes rezerves.

Vēl svarīgāk nekā ražas celt, ir šīs ražas nodot, lai tās arī nonāktu armijas un civiliedzīvotāju rokās pēc taisnīgās sadalē principiem. Latvijas lauksaimnieki, ar savām piegādēm Austrumzemes apgabalu vīdū jau guvuši pirmo vietu, tomēr blakus apzinīgiem lauksaimniekiem sastopami arī tādi, kas no nodevām izvairās. Nodevam sadala vienmērīgi pa apriņķiem un pagastiem, un to nodošanā jāiesaista absolūti visi zemes īpašnieki resp. apstrādātāji. Piegādāt vairāk pārtikas armijai un civiliedzīvotājiem ir atbildīgais lauksaimnieku goda pienākums šai karā. Šis pienākums jāveic bez policijas spaidiem, apzinīgi un no laba prāta, kā to dara Vācijas lauksaimnieki. Ierobežojot pašpatēriņu, Vācijas lauksaimnieki jau laikā no 1933.—1939. gadam palielināja pienotavās nodotā piena daudzumu no 41—63 proc., bet kara laikā šis daudzums pieaudzis vēl pāri 70 proc. Latvietis savu zemi vienmēr mīlējis un tās dēļ nesis bezgala daudz upuru. Nav šaubu, ka arī šoreiz latviešu arājs savu dedzīgo pieķeršanos zemei pārvertīs darba dedzībā un ik dienas centīsies savu pienākumu labāk veikt.

Senās Mežotnes pils uzeja un pils vārti. Ārpuses skata rekonstruktijs zīmējums. Zīm. P. Pauļuks.

Senā Mežotne

Senās Mežotnes pils vārtu vietas iekšpuses skata rekonstruktijs zīmējums. Zīm. P. Pauļuks.

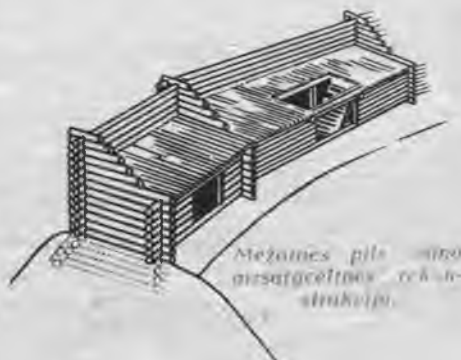
Lielupe — zemgaļu upe šķērso Zemgales seno novadu Ūpmali. Šā novada senvietu starpā izdalās divi senatnē ievērojami novada centri. Viens ir tagadējā Bauska ar pilskalnu, uz kuŗa vēlāk celta ordeņa pils un atradās plašie senkapu lauki pilsētas apkārtnē. Otrs centrs bija senā Mežotne ar diviem pilskalniem — t. s. Viestura kalnu un Vīna kalnu — senās pilsētas vietu starp minētajiem kalniem un plašu kapu lauku.

Sīvas un drāmatiskas cīņas, kas 13. gs. izcīnītas ap šo Zemgales pili, spilgti aprakstītas Indriķa hronikā.

Vēstures muzeja pilskalnā iesāktie izrakumi pamazām noskaidro pils vēsturi un veidu. Pils pirmo reizi celta ap 800. gadu un pastāvējusi smaz līdz 13. gs. Šo 5 gadsimtu laikā pils 10 reizes izpostīta un atkal atjaunota. Nodegušās koka pils drupu slāņi pietiekami saturēja seno celtņu un nocietinājumu paliekas, pārorgloto un māla uzbēruma kārtās saglabāto koka veidu, lai rastu iespēju jau tagad izpētītās pils vietās rekonstruēt senās pils izskatu. Izrakumi pagaidām izdarīti tikai pilskalna valnī, vārtu vietā un tuvākajā apkārtnē. Tieši par seno latviešu pils vārtu veidu mums līdz šim trūka noteiktāku datu. Spriežot pēc norādījumiem šejienes hronikās, pilīm bijuši vejami vārti. Stipri apkaltos un virās ieceltos koka vārtus no iekšpuses nosledza ar aizšaujamo balķi. Atskaņu hronikā, ap-

rakstot cīņu pie Sidrabenes pils vārtiem, minēti vārti ar aizbīdāmo šautru. Daudzajos pils ieņemšanas aprakstos un hronikās nekad nav minēti gadījumi, kur pretinieks būtu pili ielauzies caur vārtiem, izņemot, kur tas notiek ar viltu vai pils ļaudis pārsteidzot. Acīm redzot senajās latviešu pilīs vārti bija viena no grūtāk pieejamām vietām pils aizsardzības sistēmā. Tā tas izrādījās arī Mežotnes pils vārtu ierīkošanas veidā. Ieeja pili atradās pilskalna plakuma ziemeļrietumu stūrī, pārtraukumā starp pils galvenā, līdz 8 m augstā, rietumu malas vaļņa galu un ziemeļu malas vaļņa uzbērumu. Abu vaļņu uzbērumu pārtraukumu norobežoja divas līdzteku stāvbalkņu sienas, kas veidoja samērā šauru, iegarenu eju. Šī vārtu eja bija tunelveidīga un segta, — pāri vārtu ejai veda vaļņa aizsargceltne, radot nepārtrauktu aizsargeju visapkārt pilij. Pils vārtu ejas austrumsiena bija vairāk izbūvēta uz āru līdz ar ziemeļmalas uzbērumu. Šai paplašinājumā atradās stingrāku pārbūvju paliekas, kas liecina par kādu masīvāku torņa veida celtni, kas vērsās

pret pils uzejas galu un sargāja pils vārtu ārpusi. Pils vārtu ejas stāvbalkņu sienas pils iekšienē turpinājās, paplašinoties uz abām pusēm stabiem balstītu guļkoku sienu veidā, kas norobežoja šeit pils galveno vārtu ceļu un balstīja vaļņa nogāzes uzbērumu. Pils plakumā pie vaļņu piekājes abpus ceļa atradās celtnes. No ārpuses uz pils ieeju pret kalnu gar galvenā vaļņa ziemeļgalu veda šaura, pastāva taka. Uzejas takas gals atdūrās pret minēto pils vārtu aizsargtorni un, strauji pagriežoties pa labi, ievada starp pils vārtiem un šauru segto eju pili. Kā mēs redzam, iebrucēji Mežotnes pili šai vietā bija nostādīti visnelabvēlīgākajos apstākļos. Viņi bija spiesti virzīties pa šauru un stāvo taku pa vienam, ar labo, vairoga neaizsegto plecu vērstu pret pils aizstāvjiem, kas atradās uz pils aizsargceltnes eju valnī. No vārtu torņa uzbrucējus varēja apmētāt un apšaudīt arī frontāli un tāpat no aizsargejas virs vārtu vietas. Līdzīga pils vārtu ejas situācija novērota arī daudzos citos Latvijas pilskalnos. Tikai pirmoreiz Mežotnē izrakumu rezultātā iespējams sniegt pilnīgu, visos sīkumos stingri pamatotu pils vārtu ejas un tās tuvākās apkārtnes rekonstrukciju. Kaļam rimstot, turpmākie pētījumi abās senajās Mežotnes pilīs, pilsētā un senkapu laukumā sola sniegt pilnīgu raksturīgu senlatviešu pārvaldes, tirdzniecības un kultūras centra kopainu.

Mežotnes pils vārtu aizsargceltnes rekonstrukcija.

Mežotnes pilskalns, t. s. „Viesturkalns”. Skats no Lielupes puses: Redzams senās pilsētas nocielinātais stūris, pils piekājes vaļņa gals un pats pilskalns.

stādē jau vērojam māksliniecī brīvi rīkojamies ar piecām figūrām. Savu iecerēto domu viņa veic veikli, bez liekām grūtībām. Vīkas māksla attīstījusies patstāvīgi, viņu nav skārusi ne dzīvības skola, ne dzīvības akadēmija. bet, staigādama savrupus ce-

HILDAS VĪKAS GLEZNU IZSTĀDE

RĪGAS PILSĒTAS MĀKSLAS
MŪZEJĀ.

Ilgas.

Šī ir jau trešā patstāvīgā Hildas Vīkas darbu izstāde. Salīdzinot ar iepriekšējām, tā ir arī kuplākā. Te skatāmi gan portreti, gan žanra gleznas, akvareļi un akvareļi. Izstādes kopaina tikami krāsaina, darbu izkārtojums noskaņots. Pirmajā zālē — lielā tās pēdējā laikmeta gleznas, pārējās — daži agrākie viņas darbi un akvareļi, kā arī nedaudzki zīmējumi. Izstādītajās gleznās redzamas tautu daiļu dāmu sejas, gan vienatnē, gan sabiedrībā pašas ar sevi, jo māksliniece nereti mīl gleznot atsevišķu personu, atkārtodama to divas un pat trīs reizes uz viena un tā paša tudekla, tādējādi radot no vienas personas veselu sabiedrību. Savos portretos māksliniece mīl allaž ietērt kādu domu, tādēļ izstādē „X. kundzes portreta” vietā raksts: Ilgas, Ziedoni, Vasaras svētdienā u. t. l. Vērot šādu portretu daudzumu, šķasa, ka Vīkas otaī cieniāju netrūkst un pilnīgi pelnītā. Vīkas' glezniecība attīstās ar sistematisku nestāidību un tuvojas savam priedumam. Mākslinieces zēli arvien vairāk noskaidrojas kā izteiksmē, tā kompozīcijā. Vēl nesen Vīkas žanra gleznas ietvēra tikai vienu, divas figūras; šai iz-

Zemgales ģimene.

Senlatvju dzīves

Hilda Vīka savā darbu izstādē.

lus, Vīka to veidojusi pati pēc savas izjūtas. Ar to arī izskaidrojama darbu neliekuļotā sirsnība un pilsoniskā romantisma pieticība. Viņas gleznas rāda rāmu ģimenes idilli gan Zemgales vai Latgales lauku sētā, gan pilsētā; viņas kailās sievietes, slēpdamās zem platmales, gurdi tvīkst vasaras saulē un velti pūlas savu enerģiju izlietot cēlu pozu meklēšanā; turpretim viņas veļas mazgātajās, ik dienas veidamas spodrības darbus, sen jau izšķīrušās par dzīves problēmas labāku atrisināšanu — darboties ar gluudināmo dzelzi, ko arī dara jo apzinīgi. Vīkas darbi tverti smalkām novērotājas spējām, tiem ir sava īpatnēja kompozīcija un spilgtas krāsas. Viņas attēlotās kustības vada zināms ritms, varbūt drusku lēni plūstošs, taču labā saskaņā ar iecerēto izdomu. Daudzie ziedi, fantastiskie putni, tauriņi un kļīstošie mākoņi ir izdevīgs fons Vīkas sapaņaino sieviešu ģimētnēm.

Hilda Vīka dzimusi 1900. g. 6. novembrī Rīgā. Kādu laiciņu mācījusies pie A. Zauera un U. Skulmes. Darbojusies par valsts ierēdni Rīgā. Pēdējā laikā nodevusi vienīgi mākslai un rakstniecībai. Andis Bajārs.

US-15 GADI

US priekšsēdētājs Voldemārs Līdža, ar lieliskām sekmēm vadījis biedrības darbību kopš Latvijas atbrīvošanas no bolševiku jūga.

Latvijas rekordists piecīņā Arnolds Bērziņš, kuru bolševiki 1941. g. 14. jūnijā izsūtīja, pilsētas stadionā 1939. gadā sasniedz tālākšanā savu labāko sasniegumu Latvijā — 7,16 m.

Kādu svētdienu gribēju izklaidēties. Kur iet? Izvēle nebija viegla. Par teātriem un kino nebija ko domāt. Pēkšņi atcerējos: „Jā, Rīgā taču notiek arī sporta sacīkstes.” Rīgā ir zināma daļa cilvēku, kam kaut ko sevīku nozīmē filharmonija, bet ir arī tādi, ko īpaši vilina sporta laukums un vingrotava. Tie ir tie, kas laikā starp dienu un nakti, starp darbu un miegu sporta laukumos un vingrotavās atsvaidzina darbā nogurdinātos muskulus. Šo dzīvot dzīves prieka pilnā precīgo jaunekļu un jaunavu puikā kā kvalitatīvi, tā kvantitatīvi visvairāk izceļas zili tērptie „Universitātes sporta” krāsu pārstāvji. Par to nav arī nekāds brīnums, jo US jau no paša dibināšanas sākuma — 1928. gadā vislielāko uzmanību un vērību pievērsa fiziskās audzināšanas un sporta propagandai studentu saimē. Apzinoties savu uzdevumu — faktiski attīstīt un norūdit Latvijas universitātes studentus, lai tie sekmīgi veiktu savus uzdevumus universitātē un dzīvē, US rīcības ne vien par saviem biedriem, bet par visas universitātes studentu saimi, iesaistot to sportā nodarbībās, rīkojot dažādus kursus un sūtot teicamākos pārstāvjus sacīkstēs ārzemēs. Tāpat ir audzināti, daudzi US sportisti izveidojās ne vien par labākiem atlētiem savā zemē, bet arī par labākajiem pasaulē. Latvijā pārstāvji studentu pasaules meistarnosaukumus izcīnījuši šahā, slidošanā, basketbolā un volejbolā, bet studentes vingrošanā un basketbolā. Nav iztrūkušas arī otrās un trešās vietas. Izcili panākumi gūti arī vispasaules olimpiādās, Eiropas un pasaules meistarsacīkstēs ātrslidošanā, Eiropas meistarsacīkstēs basketbolā, Baltijas studentu olimpiādē spēlēs (SELL) un daudzās citās starptautiskās sacīkstēs. Lielākie panākumi gūti mūsu mājās. Tā, piemēram, 1942. gadā US sportisti spējuši gūt savas biedrības kases vairāk nekā 60 proc. panākumu visas varību sacīkstēs. Kopskaitā tai pašā gadā US ieguvis 77 pirmās vietas, 72 — otrās un 52 — trešās vietas.

Un ja šodien jūs kādam latvietim jautātu, kāda ir pazīstamākā biedrība Latvijā, visā bez apdomāšanās nosauks: „Tautas pilsdriba”. Bet ja jūs jautāsiet vēroņiz, viņš pasmaidīs un sacīs: „Ak tā, jūs domājat US!” Tiesām, ir tik tālu. Liekas pat neticami, cik populāra kļuvusi šī sporta organizācija, kas pati sevi nemaz tik augstu nevērtē, lai gan tā ir viena no varenākajām, plašākajām un panākumiem bagātākajām sporta biedrībām Latvijā, kas jau 15 gadus pauž gaišzilo krāsā panākumu mūsu sporta laukumos.

Augšā pa labi: Tā ir tikai daļa no daudzajām gadu ilgušu ko „Universitātes sporta” izcīnījis savos 15 pastāvēšana gados.

Stunda pirms ikdienas. Kamēr vēl universitātes durvis nav atvērtas, čaklus studentes vingrotavā lietpratēju vadībā gatavojas darbam. Smaidošas un priecīgas ir šīs meitene. Viņas nevingro mehāniski, bet savieno vingrošanas likumus ar dabiskām harmoniskām kustībām. Viegli viņas ļaujās ritmam. Svaigums, prieks un atdošanās kustību skaistumam lasāms viņu sejās.

„Universitātes sporta” 15 gadu darbības atceres izstādes vingrošanas, ātrslidošanas, futbola un basketbola sekcijas stendi. Izstādē, kuru gaumīgi ierīkojusi Latvijas meistare paukošanā — Vera Jansone, ar zīmējumiem, fotouzņēmumiem, diagrammām, godalgiem un dažādiem atzinības rakstiem bija parādīts viss 15 gadus garais „Universitātes sporta” ierīcības un izveidošanās ceļš un gūtie panākumi Latvijā un ārzemēs.

Sākuma uzņēmumi.

Modes ARDIEVĀS

„Tā ir jaunākā mode,” vēl nesen teica Adams. Viņam pa daļai taisnība. Mode nolikusi savu zīli totālā kaļa presību priekšā, un līdz ar viņu jaunajai dzīves kārtībai peklaujas arī visas modei klausīgās dāmas, turklāt ar smaidu lūpas. Bet ne jau tādēļ, ka tas nu būtu jaunākais „šiks”. Vardūt gan atvērās damās šo faktu izmantoju kādas sensacionālas modes radīšanai. Kaļam sakoties viņas „veicināja” kaļa darbību ar bāzes kuģiem un līdmasīnām, ko nēsāja uz cepures, un augstākā ranga spožajiem uzpleciem, tagad tās izgudrotu īpašu totālā kaļa simbolu, ko izšūtu uz kabatām un līpinātu uz rokās somām.

Taču par laimi šai pusē jūrām sievietes modi izprot citādi, tā ir padomu devēja un galveno līniju noteicēja, un ja arī dažkārt liekas, ka rīdzinieces skraida modes valdžinā, uniformētas vienādiem tērpiem, cepurēm un frizūrām, tā ir tikai bulvāju parādība. 1943. gada mode vēl nav aizvērusi visu žurnālu lappuses, un tā mēs vēl pagūstam noskaidrot, ka modes testamentā ir ļoti vispusīgs un labvēlīgs visām sievietēm, visiem apstākļiem.

Vienlīdz labi tagad sadzīvo visdažādākie modeļi. gan plati brunči, gan garniem aplūti tērpi, gan piegulošas piedurknes, gan plati kimono, bagātīgs kroku kritums un skops, vienkāršs krokojums, krāsīgi rūtoti un svīroti audumi līdzās neuzkritīgām, vienkāršām krasām. Vislielākās iespējas dod dažādu audumu un krāsu kombinējumi, un no divi veciem tērpiem darinātais jaunais nereti ir elegantāks par tādu, kas griezts no jauna gabala. Turklāt modes izdoma ir uk lokana, ka brīnumus var radīt kaut no maisa drēbes, un, tieciel vai ne, bet attēlā redzamais kostīms šūdināts no — mēbeļu drānas. Ir taču dažā māja pa tachtai, kas savu mūžu nokalpojusi, bet drēbes otra puse vēl izlietojama. Pavisam lielisku jaku pašuvusi mana draudzene no latviskas sienas segas — Zemgales brunču auduma. Un jama nekādi nav iespējama tikt pie jauna tērpa — jauni tērpi gan nesekmē drīzu kavara — tad ar mazu izšuvumu, gliutu aplikāciju vai citas drānas rotājumu atsvaidzināts vecais tērps nebūs peļams, un kaut arī tas būtu jāvalkā diendienā.

Ir vēl tādāmām gūvotām nāv valkājām zandām?

leva.

RADIOFONA PROGRAMMA

SVĒTDIEN, 21. MARTĀ

5.00—6.15 Vācu kaļ. 6.15 Hamburgas ostas konc. 6.45 Ziņas latv. v. 7.00 Ziņas v. v. Pēc tam: Dienas programma 7.10 Hamburgas ostas konc. (turp.). 8.00 Svētdienas rītā 8.30 Vingr. bērniem. 8.45 Ziņas v. austrumiem. 9.00 Vācu meistari literāturā. 10.00 Ziņas v. v. 10.10 Dievkalpojums. 11.10 Maza orķ. mūzika. 11.30 Nedēļas politiskā raidāmāina. 11.45 Vācu māksla, vācu gars. 12.15 Ziņas latv. v. 12.30 Ziņas v. v. Pēc tam: Vācu tautas konc. 14.00 Ziņas v. v. 14.15 Ziņas v. v. austrumiem. 14.30 Staburaga bērni. Staburags. Lāču medības. 15.00 Latviešu mūzika un literatūra. E. Krūmiņš, O. Kreišmanis (klav.), J. Lejiņš (dekl.) un rad. koris T. Kalniņa vadībā. 16.00 Pasts kaļ. 16.45 Ziņas latv. v. 17.00 Ziņas v. v. 17.15 Pasts kaļ. (turp.). 18.00 Berlīnes filharmoniku koncerts (no Berlīnes). 19.00 Ziņas no kaļalauka. 19.15 Nedēļas atbalss. 19.30 Latviešu brīvpr. kaļ. pusstunda. 20.00 Ziņas v. v. 20.15 Orlejs, Chr. V. fon Gluka opera 3 cēlienos. (Skaļņu uzņēmumi.) 21.30 Ziņas latv. v. 21.45 Mūzika skaļņu plates. 22.00 Ziņas v. v. Pēc tam: Nākošās dienas programma un sporta ziņas. 22.20 Deju mūzika laika kavēklim. Marija Zeimite (dziesmas), V. Sama vokāls kvartets u. c. 23.00—23.15 Ziņas v. v. austrumiem. 24.00 Ziņas v. v. 0.15 Nobeigums.

PIRMIDIEN, 22. MARTĀ

8.00 Latviešu tautas dz. un dejas. 8.30 Mūzika. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Solistu koncerts. A. Liberte-Rebāne un V. Pastuchovs (klav.). 15.30 Mūzika. 16.00 Kāds kaļavīru pūtēju orķ. un mazais orķ. 17.15 Jautra mūzika un anekdoti. 18.30 Jautra kaļavīru stunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaļaspēks. 19.15 Ziņas no kaļalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Priekšlasījums. 20.15—21.00 Rīga: Kas katram tik (no Berlīnes). 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: Trīs draugi brauc pēc naudas. I. Santekiera jautra raidāmāuga.

21.15 Kas katram tik (no Berlīnes) 22.15 Sporta ziņas fronteļ vācu v. 22.20 Nākošās dienas programma un sporta ziņas latv. v. 22.30 Kamermūzika (V. A. Mocarts). 23.15 Deju mūzika laika kavēklim.

OTRDIEN, 23. MARTĀ

11.30 Vilku kalns, J. Bērziņa raidāmāuga jaunatnei pēc P. Atspulga stāsta. 14.30 Vācu mūzika un dzeja. (Emanuela Geibela Balādes par pāžu un ķēniņmeitu.) 15.30 Mūzika. 16.00 Kāda kaļavīru deju kaļ. V. Hemmelmaņa vad. 17.15 Kāda kaļavīru deju kaļ. ACS Atpūtas un dzīvotpriekā mand. orķ. K. Viksnas vadībā un humors. 18.30 Jautra kaļavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaļalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15 Mūsu XXV otrdienas koncerts. Rad. orķ. prof. J. Mediņa vadībā. Solists: Valters Hauks (baritons) no Berlīnes. 21.15 Mūsu XXV otrdienas koncerts (turp.). 22.20—24.00 Deju mūzika laika kavēklim. 0.15 Latv. brīvpr. kaļavīru pusstunda. 0.45 Nobeigums.

TREŠDIEN, 24. MARTĀ

11.30 XXXIX Darba pārtraukuma koncerts. M. Vintere, A. Priedmeks-Kavara, M. Ivanovs (čells), vīru dubultkvartets Tēvija un rad. deju kaļ. A. Kornēlusa vad. 14.30 Jautras melodijas un anekdoti. 15.30 Mūzika. 16.00 Latviešu dainas un mūzika, M. Šmitchēne (dekl.), radiofona koris T. Kalniņa vad. un skaļņu plates. 17.15 Solistu koncerts, V. Hzuks (baritons) no Berlīnes un H. Strauss (klav.). 18.30 Latv. brīvpr. kaļavīru pusstunda. 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu kaļ. flote. 19.15 Ziņas no kaļalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Priekšlasījums. 20.15 Nepārtrauktā virknē. 21.15 Latvijas komandanta pūtēju orķ. 22.20 Kamermūzika. Piedadās: B. Ozoliņa (klav.) un Dr. H. Lungerhauzens (vijole). 23.15 Deju mūzika.

CETURTDIEN, 25. MARTĀ

11.30 Darbam un mājai. 13.25 Vācu un italiešu apmaiņas konc. 14.30 Latviešu mūzika un literā-

21. III—27. III GALVENAIS RAIDĪT. RĪGA. RAIDĪTĀJI MADONA, KULDĪGA, LIEPĀJA

tūra. J. Salīņa (dekl.), E. Mauriņš un A. Madrēvičs (vijole), Annas Dagdas un V. Tomā dzēj. 15.30 Skaļņu plates. 16.00 F. Merkels (tenors) un mazais orķ. A. Pārump vadībā. 17.15 Koncerts (skaļņu uzņēm.). 18.30 Jautra kaļ. stunda. 19.20 Ziņas no kaļalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15—21.00 Rīga: Mūzika. 20.15—21.00 Madona, Kuldīga un Liepāja: Aizbērtā aka, A. Atvara raidāmāuga pēc A. Dzijuma stāsta. 21.15 Mazi dārgumi. A. Maiera, J. Millers (klav.), V. Bichels (flauta), E. Keslers (vijole), R. Asions (čells). 22.20—24.00 Deju mūzika laika kavēklim.

PIEKTDIEN, 26. MARTĀ

8.00 Latviešu dziesmas un orķ. mūzika. Vīru dubultkvartets Tēvija un skaļņu plates. 8.30 Mūzika. 11.30 Darbam un mājai. 14.30 Pavašara saulgrieži, tēvoča Augusta sarunās ar bērniem. 15.30 Mūzika. 16.00—18.00 Koncerts. A. Sturms (flauta), radiofona koris un orķ. 17.15 Koncerts (turp.). 18.30 Solistu koncerts. E. Maiera, A. Hāgens (klav.) un E. Mednis (klarnete). 19.00 Priekšlasījumu cikls: Mūsu aviācija. 19.15 Ziņas no kaļalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Raksti no laikrakstiem. 20.15—22.00 Skaļņu dzirnavas. 22.20 Kamermūzika. J. Sibēliuss. Atskaņos: A. Arņitis, Ž. Dumpis, J. Hūnchens un J. Ozoliņš. 23.15 No Hamburgas. 0.15 Latv. brīvpr. kaļavīru pusstunda 0.45 Nobeigums.

SESTDIEN, 27. MARTĀ

11.30 Darbam un mājai. 14.30 Rembrants, V. Brinka raidāmāuga. 15.30 Mūzika. 16.00—18.00 Jautras nedēļas beigās. 18.30 Jautra kaļavīru stunda. 19.15 Ziņas no kaļalauka. 19.35 Mūzika. 19.45 Politiskais apskats. 20.15 Laba oma. (No Berlīnes.) 21.15 Deju starpspēle. (Skaļņu plates.) 21.30 Mazs koncerts (no Berlīnes). 22.20—24.00 Deju mūzika (Skaļņu plates.)

KATRU DARBDIENU kā parasta

PADOMS PAR ISU.

Brāļi! Vazēlīgi pieņēmis padomju maršala titulu

„Te nu es redzu, ka „īsa kurs” ir par īsu: man ir tituls, maršala zvaniņš, cara ģenerāļa uzpleči, angļu baznīcas svētiha un viss cits, bet ko ar to iesākt, šit vai nost, nezinul.”

VIENKĀRŠĀ LIETA

Kādu oīenu Londonas preses klubā žurnālisti atkal šķendējas, ka Londonas un Vašingtonas avižu un raidītāju ziņas ir gluži pretrunīgas.

„Vai tad Čerčils ar Rūzveltu nevarēja Kazablankā vienoties vismaz par ziņu saskaņošanu?”

„Tas jau nav tik vienkārši!”

„Un kā vēl! Ja Vašingtona kaut ko melo, tad mums tikai jāklīdz: jā, jā, pareizi, bet ja mēs kaut ko melojam, tad savukārt atkal amerikāņiem jāklīdz: jā, jā, pareizi!”

Analfabēti.

Amerikas Savienoto valstu armijā daudz analfabētu. Sevišķi daudz nepasū nak no Dienvidkarolīnas štata, tādēļ gubernators iecēla analfabētisma apkarošanas komisiju, un tā izplatīja skrejlapīņas ar uzaicinājumu analfabētiem pieteikties īpašos kursos. Panākumu nebija nekādu. Gubernators atkal sasauca komisiju.

„Kādēļ neviens nepieteicas kursos?”

Komisija izgudrojās šā un tā. Beidzot gudrākais komisijas loceklis iesita sev pa pieri un iesaucās:

„Kung! tie analfabēti taču neprot izlasīt mūsu skrejlapīņas!”

Mēģinājuma trauksme.

Nujorkā atskan gaisa trauksmes signāli. Liels uztraukums. Biržu slēdz. Visi skrien uz pārtvertņēm. Pie biržas durvīm sadrūzmējas spekulanti - žīdi. Viņi klīdz, žestikulē, plēš matuņus.

„Ko jūs, džentlmeņi, tik briesmīgi uztraucaties!” pie viņiem griežas kāds biržas ierēdnis. „Varu jums pateikt, ka tā ir tikai mēģinājuma trauksme, ko sarīkojis Lagardia, lai pārbaudītu jauno simttonnīgo siroņu. Briesmas vēl nedraud.”

„O, viņam briesmas nedraud, bet kas mums atlīdzinās to, ko mēs nenopelnām pa biržas slēgšanas laiku?”

ĢENERĀLIS LAIKS.

Viņš atdusas Dieva mīterā. bet pakāpalicējl klusi sēro...

(„Lust. Blätter”)

Vērtīga atbilde.

Iedomīgā skaistiule Līlija Deskādiņa noraida Jāņa Pūciša precību piedāvājumu. Pēc tam viņa drusku iežēlojas un paskaidro:

„Pūciša kungs, nepemiet tu jaunā šo noraidījumu, jūs jau neesat vienīgais, pret kuru man tā jāizturas...”

Pūciša kungs saņem pēdējos dvēseles spēkus un atcērc:

„Nemaz neiedomājieties nezin ko, Līlijas jaunkundze! Jūs jau arī neesat vienīgā, kas mani noraidījusi.”

Kas par jautājumul

„Mani bērni- tīri labi spēlē klavieres.”

„Vai viņi prot arī četrrocīgi spēlēt?”

„Nē, viņi taču nav pērtiķi!”

Šausmīga atmiņa.

„Manai sievai šausmīga atmiņa.”

„Vai viņa visu piemirst?”

„Gluži otrādi: atceras!”

Viņš nepārmet.

Sieva: „Es tevi esmu padarījusi par to, kas tu esi!”

Vīrs: „Tas tiesa, bet vai tad es ko pārmetu?”

Mākslas vara.

„Kad es esmu uz skatuves, es tā iedzīvojos savā lomā, ka nekā cita vairs nevēju. Skatītāji vienkārši pazūd!”

„Un, vaļsirdīgi runājot, par to arī nevar ļaunoties uz skatītājiem.”

Veikals paliek veikals.

Divas Amerikas „labāko aprindu” dāmas pārrunā savas paņiņas laulību šķiršanas gadījumu.

„Un iedomājies tik, cik mūsu Evelīnai muļķīgi izgājis: laulība šķirta viņas vainas dēļ, tāpēc viņa no sava bagātā vīra nesapņems ne centa alimentu!”

Otra dāma pārzina apstākļus labāk:

„Nav tik traki! Evelīna ar šo darījumu tomēr nopelnīja 100.000 dolaru: viņa savu laulības pārkāpšanu bija likusi slepeni nofilmēt un pēc tiesas sprieduma pasludināšanas filmu pārdevusi kādai dāmu veļas firmai reklāmas vajadzībām.”

DRAUGA PADOMS.

„Man būtu kauns uz tādām rlepām Te šķīstīles zem Rīgas līepām, Uz austrumiem kad zēni trauc, Kur sirds un prāts tos cīņā sauc...”

J. Dr.

VĒL TAUPĪGĀK.

„Lai ietaupītu elektrisko strāvu, mēs ar vīru vakaros sēžam tumsā un klausāmies radio.”

„Ja es būtu jūsu gadus, mēs ar vīru ietaupītu pat radioaparātam vajadzīgo strāvu!”

Savāda māja.

„Kādēļ jums nūja bez roktura?”

„Nūja bija par garu, un es nogriezu rokturi.”

„Bet jūs taču varējāt griezt no apakšas, tad rokturis paliktu vesels.”

„No apakšas nūja nebija par garu.”

Cirka nelaime.

Cirka ļaudis satikušies.

„Tītariāno, kad tad tu beidzot uzstāsies ar savu rēķinātāju zosi?”

„Nupat meklēju trešo, draugs Fučikāto.”

„Kas tad notika ar divām iepriekšējām? Nepadevās dresūrai?”

„Varēja jau iztikt, bet tikko paaugās lielākas, tā vairs nevarēju nociesties — apēdu.”

„LLOSTRĒTS NEDEĻAS ŽURNĀLS „LAIKMETS”. Izdevējs ARTURS FREIMANIS. Atb. redaktors EDUARDS TŪBELIS. Žurnāla „Laikmets” redakcija un apgāds atrodas Rīgā, Rich. Wagner'a (Dzirnavu) ielā 57. Tālruni: izdevējs 34692, atbildīgais redaktors 34654, redaktors 22588, redakcija 34696, apgāds 22614. Numurs maksā 30 Rpf. Nākošais numurs iznāks 26. martā.